

ČITALAČKE NAVIKE STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

Banić, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:557128>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

**ZAVRŠNI RAD
ČITALAČKE NAVIKE STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA U
SPLITU**

MARTINA BANIĆ

SPLIT, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

ZAVRŠNI RAD

ČITALAČKE NAVIKE STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENTICA:

Martina Banić

MENTORICA:

izv. prof. dr. sc.
Ivanka Buzov

Split, rujan, 2024.

SADRŽAJ

UVOD	4
PREGLED ISTRAŽIVANJA O ČITANJU I ČITALAČKIM NAVIKAMA	7
Čitanje kroz primarno školovanje	7
Adolescenti i čitanje.....	9
Studenti i čitanje.....	13
Rast digitalnog čitanja	14
Razlika u čitanju između spolova	17
POLITIKE POTICANJA ČITANJA I REZULTATI MEĐUNARODNIH I HRVATSKIH TESTIRANJA O ČITANJU I ČITALAČKIM NAVIKAMA.....	20
METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	26
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	27
ZAKLJUČAK	37
SAŽETAK.....	39
SUMMARY	39
LITERATURA.....	41
BILJEŠKA O AUTORICI	43
PRILOZI	44
METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA	44
Anketni upitnik.....	44
Tablični i grafički prikazi.....	49

UVOD

Tema istraživanja o "čitalačkim navikama studenata" odnosi se na obrasce i formate tekstova koje preferiraju i sklonosti prema čitanju, koje provodimo na uzorku studenata Filozofskog fakulteta u Splitu. Cilj je kako bi istražili njihove navike i odabir onoga što čitaju u slobodno vrijeme, kao i njihovu posvećenost pri čitanju literature potrebne za izvršavanje studentskih obveza te one koja ispunjava njihovu svakodnevicu. To podrazumijeva ispitivanje čitalačkih navika studenata koje se odnose na to koje vrste materijala čitaju, te njihove procjene kako čitanje utječe na njihov akademski i osobni razvoj. U tom smislu ispituju se različite čitalačke navike, kao što je koliko često netko čita, koje žanrove ili teme preferira, koje medije koristi (fizičke knjige, e-knjige, *online* članci) i što utječe na nečiju odluku i razinu uključenosti ili na zainteresiranosti za čitanje. To također može uključivati proučavanje poteškoća koje studenti imaju u održavanju redovitih navika čitanja i metoda koje koriste da savladaju te poteškoće. Također se dotičemorodne (ne)jednakosti u čitanju - to jest, činjenice da brojna istraživanja pokazuju rezultate kako djevojke u prosjeku čitaju više nego mladići, odnosno djevojčice više nego dječaci. Cilj ovog istraživanja jest uvidjeti odnose li se u ranijim istraživanjima uočene generalizacije u vezi čitalačkih navika studenata i na populaciju onih koji studiraju na Filozofskom fakultetu u Splitu, s obzirom na studijske programe koji su posvećeni humanističkim i društvenim znanostima.

Čitalačke navike studenata iznimno su bitne za njihov akademski uspjeh i osobni razvoj, a studenti se tijekom svog akademskog iskustva susreću s mnoštvom materijala za čitanje, koji obuhvaćaju brojne znanstvene publikacije i udžbenike, zatim književna djela i istraživački radovi. Uspjeh u obrazovnim postignućima samo je jedna korist od stvaranja dobrih navika čitanja, dok ostale dobrobiti uključuju širenje znanja, razvoj sposobnosti kritičkog mišljenja i opće kognitivno poboljšanje. U svjetlu ovoga, ključno je razumjeti čitalačke navike studenata kako bi se, osim trendova u čitalačkoj kulturi, uočili izazovi ili poteškoće, odnosno istražila rješenja i potaknula kultura cjeloživotnog učenja, što je jedna od ključnih tema suvremene sociologije obrazovanja.

Općenitokultura čitanja, zapravo, postaje fenomen vrijedan istraživanja. Pri provođenju PISA istraživanja (*Programme for International Student Assessment*)¹, učenici u Hrvatskoj bolje rezultate postižu upravo u području čitalačke pismenosti, za razliku od rezultata u matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti, koja također predstavljaju dio istraživačkih ciljeva ovog međunarodnog istraživanja. Nadalje, u kontekstu našeg istraživanja, zanimljivo je proučavati preokret koji je čitanje kao hobi imalo kroz povijest glede spolnih obilježja čitatelja, pa je u povijesti čitanje iz užitka često bilo rezervirano isključivo za intelektualne muškarce, a danas su žene u velikoj mjeri preuzele većinu. Nadalje, istraživanja su pokazala da žene općenito imaju tendenciju pročitati više knjiga godišnje, bez obzira na žanr: iako nema definitivnog odgovora zašto je to istina, broj ženskih čitatelja nedvojbeno se povećao tijekom prošlog stoljeća. Tako je članak NPR-a (*National Public Radio*) iz 2007. objavio kako žene čine osamdeset posto tržišta fikcije, dok nasuprot tome, muškarci više čitaju publicistiku, a najpopularnije teme su povijest, politika i biznis. Ove razlike pokretala su klasično pitanje prirode nasuprot odgoju: čitamo li različite žanrove jer smo biološki skloni biti zainteresirani za različite teme, ili smo bili uvjetovani o tome koje vrste knjiga treba čitati (Kusby, 2016)? S druge strane, brojna istraživanja ukazuju na prevalenciju neuspješnog čitanja kod dječaka u usporedbi s djevojčicama, štoobično karakterizira dječake kao nevoljke čitatelje koji zapravo mogu voljeti čitati, ali ne čitaju iz više razloga, kao što su oni vezani za socijalizacija, različite preferencije čitanja i generalno okruženje (Buzov i Mandarić Vukušić, 2020; 5894).

Ukratko, ovaj rad ima za cilj proniknuti u temu navika čitanja među studentima, ispitujućimoguće čimbenike koji utječu na njihovu praksu čitanja (rod ili studijski smjer), zatim koju vrstu literature studenti najviše čitaju, koliko vremena provode čitajući, te čitaju li više knjige u *online* ili fizičkom izdanju. Također ćemo istražiti kako studenti najčešće dolaze do knjiga u fizičkom obliku - knjižnicom, osobnom kupnjom, ili primanjem darova.

Nakon uvoda u istraživačku temu slijedi pregled najrelevantnijih istraživanja o čitanju i čitalačkim navikama, nakon čega obrazložimo metodološki pristup istraživanju. *Prvo poglavlje* prikazuje pregled o istraživanjima na temu čitalačkih navika i čitanja generalno. Poglavlje je podijeljeno u više potpoglavlja: prva tri poglavlja podijeljena su kronološki, u smislu da se prvo fokusira na čitanje kroz primarno školovanje, drugo na

¹*Programme for International Student Assessment*, najveće je svjetsko istraživanje u obrazovanju koje je krajem 1990-ih godina Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) pokrenula s ciljem prikupljanja međunarodno usporedivih podataka o znanju i kompetencijama petnaestogodišnjih učenika.

čitanje u adolescentnoj dobi, te treće na same čitalačke navike studenata. Sljedeće poglavlje odnosi se na situaciju koja je obilježena pomakom navika u čitanju od fizičkog prema digitalnom svijetu; to jest prema odgovoru na pitanja o tome u kakvom je odnosu e-čitanje sa čitanjem fizičkih knjiga te koje su od ovih dviju opcija preferirane od studenata. Posljednje potpoglavlje odnosi se na razlike u čitalačkim navikama između spolova, gdje je kratki osvrt na čitalačke navike žena, a odnosi se na to što žene preferiraju kod čitanja, koje materijale i teme i koliko vremena provode čitajući u odnosu na muškarce. U *drugom poglavlju* daje se pregled relevantnih javnih politikagleda poticanja čitanja u svijetu i u Hrvatskoj, gdje se iznosi kratki prikaz određenih istraživanja i pokreta s ciljem promicanja čitanja. Nakon teorijskog dijela slijedi poglavlje o *metodološkim aspektima istraživanja*, u kojem se ukratko opisuje metodologija provedbe istraživanja, s odabirom metodologije i uzorka, zatim se definira istraživačka tema i glavno istraživačko pitanje, specifični ciljevi te hipoteze. Na kraju se kratko opisuje provedba istraživanja te obrazlaže pristup obradi podataka. *Posljednje poglavlje* odnosi se na prikaz rezultata istraživanja i raspravu. U tom smislu su analizirani podaci dobivenim anketnim istraživanjem za koje je dizajniran upitnik s 35 pitanja, od kojih su, za svako posebno, analizirani istraživanjem dobiveni podaci. Prezentiraju se i testiraju hipoteze, uz prikaz statističke obrade podataka, kako bi se dobio odgovor na pitanje je li se hipoteze potvrđuju ili odbacuju. Zatim prelazimo na *zaključak*, odnosno *zaključna razmatranja* i *popis literature*, te dodajemo *metodološku arhivu*. Na samom kraju rada navedeni *susžetak rada na hrvatskom i engleskom jeziku*, *bilješke o autorici*, te *prilozi* vezani za cjelovite prikaze statističkih pokazatelja.

PREGLED ISTRAŽIVANJA O ČITANJU I ČITALAČKIM NAVIKAMA

Čitanje kroz primarno školovanje

Unatoč potencijalnim dobrobitima poticanja navika čitanja u slobodno vrijeme, velik je nedostatak fokusa nastavnika na čitanje, dok sunapori da se čitanje uključi u nastavne planove ograničeni. Studije pokazuju da se količina čitanja u slobodno vrijeme smanjuje kako djeca rastu. Djevojčice čitaju više knjiga od dječaka, dok socioekonomski status utječe na navike čitanja, pri čemu djeca iz obitelji s višim statusom čitaju više. Školski čimbenici, kao što je uspjeh u čitanjute dostupnost materijala, također igraju ulogu u navikama čitanja u slobodno vrijeme. Ističe se manjak istraživanja koja istražuju odnos između čitanja u slobodno vrijeme i drugih aktivnosti u tom vremenu te identificiraju razlike među različitim vrstama čitatelja u slobodno vrijeme (Greaney, 1980). Dobro razvijena sposobnost čitanja omogućuje nesmetan pristup različitim informacijama i cjelovitom znanju, različitim književnim oblicima, te sposobnost obrane od manipulacija raznim tekstovima, te razvoju drugih jezičnih vještina koje omogućuju uspješniji rad i kvalitetniji život (Milošič, 2023).

U ovom kontekstu je posebice relevantno, već istaknuto, istraživanje Greaney (1980.) na uzorku od 31 irske osnovne škole, u kojem su sudjelovali učenici petih razreda (N=920), a koji su tri dana ispunjavali dnevnik, opisujući svoje slobodne aktivnosti, uključujući čitanje u slobodno vrijeme (knjiga, stripova i novina). Prikupljeni su i podaci o gledanju televizije, slušanju radija, izradi domaćih zadaća, pomoći u kući, izlascima, hobijima, igri i drugim aktivnostima. Za procjenu pouzdanosti uzet je uzorak od 10% njihovih dnevnika aktivnosti. Prikupljene su i osobne varijable poput uspjeha čitanja, dobi, spola, članstva u knjižnici, socioekonomskog statusa, televizijskog prijema, sastava obitelji, redoslijeda rođenja i vrste škole. Statistička analiza provedena je na podacima učenika s potpunim dnevničkim zapisima za sva tri dana, a studija je identificirala tri kategorije o učeničkom čitanju u slobodno vrijeme: čitanje knjiga, čitanje stripova i čitanje novina. U prosjeku su učenici proveli 79 minuta (5,4% raspoloživog slobodnog vremena) čitajući u slobodno vrijeme tijekom ta tri dana. Dominiralo je čitanje knjiga, dok se malo ili nimalo vremena provodilo čitajući novine. Čimbenici kao što su spol, uspjeh u čitanju, mjesto u školi, socio-ekonomski status, i članstvo u knjižnici utjecali su na vrijeme

posvećeno čitanju knjiga, dok je čitanje stripova povezano s TV prijemom, uspjehom u čitanju i spolom. Spol i uspjeh u čitanju bili su snažni prediktori čitanja u slobodno vrijeme, čitatelji knjiga uglavnom su bile djevojčice s višim uspjehom u čitanju, dok su čitatelji stripova vjerojatnije bili dječaci. Čitatelji knjiga su više vremena provodili na izradi domaće zadaće i pomaganju u kući. Nadalje, slušanje radija nije imalo izravnu vezu s čitanjem u slobodno vrijeme, dok je gledanje televizije variralo, s nekim dokazima i o negativnom utjecaju na čitanje u slobodno vrijeme (Greaney, 1980).

Po pitanju čitalačkih navika osnovnoškolaca u Hrvatskoj nalazi se, relativno, veći broj istraživanja u odnosu na iste navike ostatka populacije. Tako su, na primjer rezultati istraživanja čitalačkih navika učenika osnovne i srednje škole u Crikvici (Kružić, 2016) podudarno sa prijašnjim istraživanjem, gdje je primijećeno da su većina ispitanika u obje skupine ženskog spola. Očekivano, u srednjoj školi veći broj učenika smatra da ne čita dovoljno, što se može pripisati zahtjevnijem programu i nedostatku vremena. Međutim, ovo istraživanje je pokazalo da većina učenika čita zbog ljubavi prema čitanju, iako je čitanje zbog obveze također prisutno, te biraju knjige prema naslovu i preporukama, pri čemu se preferiraju knjige prema sadržaju, temi i žanru. Osnovnoškolci čitaju više knjiga mjesečno od srednjoškolaca, dok veći broj srednjoškolaca uopće ne čita. Nastavnici i pristup internetu imaju najveći utjecaj na čitanje u srednjoj školi, dok u osnovnoj školi veći utjecaj ima obitelj, s tim da prisutnost stalnog čitanja u obitelji pozitivno utječe na razvoj čitalačkih navika kod djece. Elektronske knjige su bolje prihvaćene među srednjoškolcima, dok su osnovnoškolci skeptični prema njima (Kružić, 2016).

Postavljene hipoteze u istraživanju o čitanju kod učenika trećih i četvrtih razreda osnovnih škola u Rijeci (Kovačić, 2023.) uključuju pretpostavke o tome da učenici vole čitati, da postoje razlike u interesima za čitanje među spolovima, da učenici prosječno čitaju jednu knjigu mjesečno te da bi i dalje čitali knjige i kada lektira ne bi bila obvezna. Od ukupno 234 ispunjenih anketa, malo veći broj ispitanika bilo je dječaka (119) u odnosu na djevojčice (115). Rezultati su pokazali da većina učenika (76.9%) voli čitati, što je poboljšanje u odnosu na prethodna istraživanja, te da nema statistički značajne razlike između spola i ljubavi prema čitanju te između spola i sadržaja koji učenici biraju za čitanje. Većina učenika (95) izjasnila se da mjesečno pročita jednu knjigu, a 40.2%

ispitanika smatra obavezno čitanje (lektiru) kao mogućnost da nauče nešto novo. Zanimljivo je da učenici najviše vole čitati knjige koje govore o pustolovinama i likovima njihove dobi te da biraju knjige prema naslovu i temi. Nadalje, istraživanje je pokazalo da, iako učenici imaju razvijene čitateljske navike, samo mali postotak (6.4%) provodi slobodno vrijeme čitajući, što ukazuje na potrebu dodatne motivacije i poticanja učenika na čitanje kroz kreativne ideje (Kovačić, 2023).

Učiteljica u jednoj hrvatskoj osnovnoj školi osmislila je aktivnost nazvanu "Čajanka čitanja" kako bi potaknula učenike od 1. do 3. razreda da razmišljaju o svom odnosu prema čitanju i samovrednovanju njihovog interesa za čitanje, o čemu u radu raspravlja autorica Lidija Kocbek. Aktivnost se sastojala od pet koraka i omogućila je učenicima da grupno ili individualno izraze svoje mišljenje o čitanju. Rezultati aktivnosti pokazali su da su učenici svjesni važnosti čitanja i prepoznali su mnoge koristi poput poboljšanja brzine čitanja, boljeg razumijevanja, širenja mašte, opuštanja i učenja novih riječi. Učenici su podijelili različite motive za čitanje, uključujući interes, smirenje, zabavu, kaznu ili nužnost. Na plakatima na temu posljednje pročitane knjige, učenici nižih razreda su navodili različite naslove knjiga, dok su učenici viših razreda uglavnom naveli isti naslov - domaću lektiru, što sugerira da za učenike viših razreda čitanje za zabavu zamjenjuje čitanje za učenje. Unatoč tome, stav prema čitanju ostaje pozitivan, ali interes za čitanje nije toliko velik, a kao razloge za to učenici su naveli težinu čitanja, dugotrajnost, iscrpljenost, nedostatak vremena i slično. Rezultati aktivnosti pružili su važnu informaciju o nivou čitanja i interesa za čitanje u školi što može poslužiti kao smjernica za buduće aktivnosti posvećene čitanju i razgovoru o knjigama, posebno u višim razredima (Kocbek, 2022).

Adolescenti i čitanje

Od teze da u Hrvatskoj, za razliku od mnogih drugih zemalja, ne postoje institucije koje sustavno i stalno proučavaju teorijsku dimenziju čitanja, polazi autorica Dijana Sabolović Krajina. Nadalje ukazuje, da iako se povremeno provode istraživanja o čitanju, ona su sporadična i uglavnom ovise o individualnim interesima istraživača, te nedostaju konzistentni programi usmjereni na cjelovito razumijevanje problematike čitanja. Međutim, ona tvrdi da unatoč nedostatku znanstvene discipline o čitanju i nedovoljnom

istraživanju, interes za problematiku čitanja u Hrvatskoj postoji već od šezdesetih godina 19. stoljeća, s tim da su prvi radovi o čitanju bili uglavnom na području pedagogije (Sabolović-Krajina, 1993). S tim u vezi autorica ističe da istraživanja o čitanju djece i mladeži u Hrvatskoj bilježe različite trendove, od potrebe za pukim opismenjavanjem do suvremenih istraživanja o recepciji čitanja. Pojava televizije i prodor masovne kulture, posebice popularne literature, imali su značajan utjecaj na čitateljske interese mladih, koji se u pravilu odražavaju kroz različite motive za čitanje, izbore literature te intenzitet i načine dolaska do knjiga. Usporedbom različitih istraživanja, uočavaju se razlike u preferencijama prema žanrovima, autorima te načinima opskrbe knjigama; knjižnice, na primjer, imaju važnu ulogu u poticanju čitateljskih interesa mladih. Očekivanja tinejdžera od knjižnica uključuju širu ponudu literature, ali i prateće sadržaje poput videozapisa i kompjutera. U konačnici, razvoj čitateljske kulture među mladima ovisi o brojnim faktorima, uključujući društvene politike te podršku knjižnica i škola. Sustavni pristup teorijskom razumijevanju čitanja ključan je za otkrivanje problema i pravovremeno rješavanje istih (Sabolović-Krajina, 1993).

Autorice Bubić i Jukić (2020) iznose tezu da unatoč prednostima čitanja, adolescenti rijetko čitaju u slobodno vrijeme, često se fokusirajući isključivo na obveznu školsku lekturu. Drže da razni čimbenici, uključujući spol i emocionalne karakteristike, utječu na navike čitanja i stavove pojedinaca - djevojčice, na primjer, čitaju i uživaju u čitanju više od dječaka, što dovodi do boljih vještina čitanja i pisanja. S obzirom na važnost čitanja za cjelokupni razvoj pojedinca, autorice su postavile cilj istraživanja koji se odnosi na to da se ispituju čitalačke navike i stavovi srednjoškolaca, posebno prema školskoj lekturi, te da utvrde način na koji njihova emocionalna kompetencija doprinosi njihovim stavovima o čitanju. Studija je očekivala da učenici čitaju nevoljko, prvenstveno se fokusirajući na obveznu lekturu, te da će djevojke i studenti u akademskim srednjim školama češće čitati i imati pozitivnije stavove prema čitanju. Nadalje, studija je pretpostavila da će stavovi učenika prema čitanju biti povezani s njihovim razinama emocionalne kompetencije. U ovom istraživanju je sudjelovalo 308 učenika srednjih škola s područja grada Splita, od čega je 165 (53,6%) učenika pohađalo gimnaziju, te 143 (46,4%) strukovnu školu. Među njima je 156 (50,6%) učenika bilo u prvom razredu, a 152 (49,4%) u drugom razredu. Studenta je bilo 126 (40,9%), a studentica nešto više, to jest 182 (59,1%). Prosječni školski uspjeh učenika bio je vrlo dobar (4,14). U početku, učenici

su iznijeli kako generalno provode svoje slobodno vrijeme, pri čemu većina rijetko ili gotovo nikada ne čita knjige, već preferiraju druge aktivnosti poput druženja, gledanja televizije ili igranja video igara. Zatim je istraženo koliko često čitaju knjige koje nisu obavezna školska lektira; većina učenika rijetko ili gotovo nikada ne čita takve knjige, a razlike između učenika gimnazija i strukovnih škola te između djevojčica i dječaka su značajne. Daljnja analiza je pokazala da gimnazijalci češće biraju romane, dok učenici strukovnih škola više preferiraju stripove i drame; identična je razlika i pri spolovima, gdje djevojčice češće biraju romane, dok dječaci više vole stripove. Istraženi su i razlozi zašto biraju određene knjige, pri čemu su naslov, autor i vrsta književnog djela najčešći značajni faktori. Većina učenika iznijela je kako čitaju lektiru zato što moraju, a ne zato što im je zanimljiva ili korisna, no ipak, djevojčice imaju pozitivnije stavove prema lektiri u usporedbi s dječacima. Pokazalo se, također, da učenici s pozitivnijim stavovima češće čitaju knjige koje nisu dio lektire i češće posjećuju knjižnicu. Po pitanju povezanosti stavova o čitanju s emocionalnom kompetencijama učenika pokazalo se da učenici s pozitivnijim stavovima imaju veću emocionalnu kompetentnost. Također, djevojčice, učenici gimnazija i učenici s boljim školskim postignućima imaju pozitivnije stavove o čitanju. Ukratko, rezultati su ukazali na to da učenici češće čitaju knjige obvezne za školu nego one izvan nastavnog plana i programa, pri čemu su djevojčice općenito pokazale veći interes za čitanje. Studija je također otkrila pozitivnu korelaciju između emocionalne kompetencije učenika i njihovih stavova prema čitanju (Bubič i Jukić, 2020).

U istraživanju autora Stanić i Jelača (2017.) istražuje se čitanje, socijalni kontekst i značenje knjige među učenicima. S fokusom na četiri ključna područja: (1) čitateljske interese i navike učenika; (2) njihov odnos prema knjizi; (3) značenja koja pridaju knjizi; i (4) utjecaj dobi na razlike u mišljenjima između učenika osnovne i srednje škole. Podaci su prikupljeni putem ankete koja je sadržavala 27 pitanja, provedene u Splitu tijekom svibnja 2016. godine, među učenicima osnovnih i srednjih škola. U pogledu čitateljskih interesa i navika, osnovnoškolci su izrazili sklonost fantaziji i mašti, dok su srednjoškolci skloniji ozbiljnijim sadržajima. Knjige uglavnom posuđuju iz knjižnice, a preferirani sadržaji su romani, kratki sadržaji i poezija. Usprkos nezainteresiranosti za lektiru, većina ispitanika slaže se da čitanje kulturno i duhovno obogaćuje čovjeka, iako su knjige rijetko prva opcija pri potrošnji novca. Analizirajući čitateljske navike, primijećeno je da

osnovnoškolci često biraju knjige radi evazivnog bijega, dok srednjoškolci preferiraju literarne sadržaje. Također, digitalno čitanje postaje sve popularnije, a iako učenici visoko cijene vrijednost čitanja, praksa pokazuje nedovoljnu čitateljsku aktivnost, što odražava trend opadanja interesa za čitanjem. Bez obzira što knjige ostaju predmet posjedovanja, većina učenika preferira posuđivanje iz knjižnica ili od prijatelja, te se knjige manje kupuju, posebice kod srednjoškolaca. Često se knjige dobivaju na poklon, a prema dobivenim podacima istraživanja njihova materijalna vrijednost nije visoko cijenjena među učenicima (Stanić i Jelača, 2017).

Cilj istraživanja provedenog među učenicima 4. razreda I. gimnazije u Zagrebu, autorice Dajane Alinčić, bio je ispitati njihove stavove o lektiri, čitateljske navike te mišljenja o filmskim adaptacijama književnih djela. Posebni ciljevi odnosili su se dobivanje uvida u stavove učenika prema lektiri i čitanju, te identifikaciju naslova lektire koje učenici ne vole čitati te razmatranje utjecaja filmskih adaptacija literarnih djela na čitanje. Postavljene su hipoteze da će učenici imati negativne stavove prema lektiri te da će im djela starije hrvatske književnosti predstavljati problem, a također se pretpostavilo se da će filmske adaptacije negativno utjecati na čitanje (Alinčić, 2016). Istraživanje je provedeno u četvrtim razredima srednjoškolskog programa zbog njihove upoznatosti sa svim književnim razdobljima i naslovima lektire. Prema zaključku autorice, istraživanje je pokazalo da učenici nemaju ni pozitivan ni negativan stav prema književnosti; većina studenata izražava neutralne stavove što se slaže s rezultatima jednog ranijeg istraživanja (Medić i Novaković, 2010.) provedenim nad srednjoškolcima, gdje su također izražavali neutralne asocijacije na književnost; oba su istraživanja pokazala da se učenici najviše muče sa starijim hrvatskim književnim djelima - smatraju ih nerazumljiva, dosadna i teška za čitanje. Ovakvi su stavovi očekivani, s obzirom da ako učenici ne razumiju tekst djela, teško će shvatiti njegovo značenje i s tim i njegovu vrijednost, kako autorica naglašava. Istraživanje je također pokazalo da učenici radije čitaju djela svjetske književnosti, što može biti posljedica i složenosti hrvatskog jezika. Za razliku od obilja djela na hrvatskom književnom jeziku, djela svjetske književnosti prevode se na standardni hrvatski jezik pa učenici nemaju problema s arhaizmima ili dijalektima. Nadalje, jako nizak postotak, tek 9%, ne želi obavezno čitanje kao dio svog obrazovanja. Učenici su svjesni dobrobiti koje im donosi čitanje literature, te su mnogi istaknuli kako ih književnost tjera na čitanje i kako

ne bi čitali da nije književnih djela. Istraživanje je, također, pokazalo da su mladi zainteresirani za čitanje, no zanimaju ih beletristika i to ona djela koja su im razumljiva jer kada je riječ o tome koja djela žele vidjeti na popisu lektire, najčešći su odgovori svjetski klasici. Dakle, možemo zaključiti da su učenici upoznati s knjigama i kulturom čitanja, većina ih čita u slobodno vrijeme, a u rezultatima se ističe kako je samo 13% učenika izjavilo da ne čita u slobodno vrijeme. Ovi podaci pobijaju hipotezu da mladi ne čitaju; dakle, knjige ne izumiru; učenici su i dalje zainteresirani za čitanje literature (Alinčić, 2016).

Studenti i čitanje

Studija autorice Gallik (1999) je imala za cilj istražiti odnos između akademskog uspjeha studenata i njihovog angažmana u čitanju s užitkom. Istraživanje je tražilo odgovore na četiri glavna pitanja:

1. Koliko vremena studenti troše na čitanje s užitkom?
2. Postoji li korelacija između akademskog uspjeha (mjenog kumulativnim prosjekom ocjena) i vremena provedenog u čitanju s užitkom?
3. Postoje li značajne razlike u navikama čitanja s užitkom među različitim skupinama na temelju spola, dobi i klasifikacije učenika?
4. Koje vrste materijala za čitanje studenti preferiraju?

Anketa je provedena među studentima upisanim na malom koledžu liberalnih umjetnosti u središnjem Teksasu. Nalazi su imali za cilj rasvijetliti navike rekreativnog čitanja studenata i njihov potencijalni utjecaj na akademska postignuća. Podaci istraživanja pokazuju da tijekom nastave 63% ispitanika provodi 2 sata ili manje tjedno na rekreativno čitanje, a samo 13% navodi 6 ili više sati. Nasuprot tome, tijekom odmora, 48% čita 2 sata ili manje, s tim da se postotak onih koji čitaju više od 10 sati tjedno značajno povećava tijekom pauza, ukazujući na povećanje vremena za rekreacijsko čitanje (Gallik, 1999). U ovom istraživanju nije pronađena značajna korelacija što se tiče akademskog uspjeha i rekreativnog čitanja. Međutim, postoji slaba, ali statistički značajna korelacija između prosjeka ocjena i čitanja tijekom odmora. Analiza grupnih razlika nije pokazala značajne

razlike na temelju klasifikacije učenika, spola ili sudjelovanja u posebnim programima za čitanje tijekom nastave. Ipak, postojala je značajna razlika između muškaraca i žena u vremenu čitanja tijekom odmora, dok je dob imala slabu, ali značajnu korelaciju. Nisu pronađene značajne razlike na temelju sudjelovanja u posebnim programima za učenike s poteškoćama u učenju ili u programu Honors u navikama čitanja tijekom nastave ili odmora. Najpopularniji materijal za čitanje bili su časopisi, (75% ispitanika naveli su da često čitaju) zatim e-pošta i chat sobe sa 65%. Suprotno tome, stripovi su bili najmanje popularni, s 88% učenika koji su izjavili da rijetko ili uopće ne čitaju. Što se tiče romana, samo je 49 učenika navelo svoje preferencije, a misterije i horor su najčešće spominjane kategorije, gdje su često navođeni autori poput Mary Higgins Clark, Stephen Kinga, Deana Koontza i Johna Grishama, kako je autorica komentirala. Za dokumentarnu literaturu, 67 studenata prijavilo je svoje preferencije, a biografije, samopomoć i vjerske/duhovne knjige bile su najčešće navedene kategorije. Na pitanje bi li više čitali s više slobodnog vremena, 76% ispitanika odgovorilo je potvrdno; iako nisu pronađene statistički značajne razlike između skupina, 80% žena i 72% muškaraca izrazilo je interes za čitanje što ukazuje na opću tendenciju da žene čitaju više od muškaraca. Također, studija je imala za cilj istražiti navike rekreativnog čitanja studenata i njihov odnos s akademskim uspjehom. Nalazi su otkrili da 63% učenika čita iz užitka manje od 2 sata tjedno tijekom nastave, što je u skladu s prethodnim istraživanjem. Međutim, tijekom odmora, gotovo polovica i dalje čita 2 sata ili manje tjedno, unatoč tome što je 76% izrazilo interes za više čitanja uz dodatno slobodno vrijeme. Utvrđena je značajna korelacija između rekreativnog čitanja tijekom odmora i kumulativnog prosjeka ocjena, što ukazuje na vezu između čitanja s užitkom i akademskog uspjeha. Unatoč tome, čitanje s užitkom predstavljalo je samo oko 8% varijacija u GPA-u (*grade point average* ili prosjek ocjena), što ukazuje da on sam po sebi nije jak prediktor uspjeha na fakultetu. Unatoč očekivanjima, nije bilo značajnih razlika u užitku čitanja između učenika s poteškoćama u učenju ili onih u *Honors* programima u usporedbi s njihovim vršnjacima (Gallik, 1999).

Rast digitalnog čitanja

Usprkos značaju čitanja kao obrazovnim sredstvom i temeljnom vještinom, postoje naznake krize čitanja, osobito među mladima, očitovane u smanjenju rekreativnog čitanja i

niskoj razini pismenosti, a povećana upotreba digitalnih medija doprinosi smanjenju navike čitanja tiskanih tekstova, kako ističu autorice istraživanja o motiviranju adolescenata na čitanje i prakticiranje dobrih čitalačkih praksi, Nemeth-Jajić i Jukić (2020).

Autorica Ivanka Kuić u radu o učestalosti čitanja tiskanih sadržaja u odnosu na digitalne sadržaje, ističe kako većina studenata preferira tiskane knjige, ali da digitalni tekstovi imaju svoje mjesto u akademskom okruženju. Ipak, tvrdi da se čitanje elektroničkih tekstova razlikuje se od čitanja tiskanih, i podsjeća da je nedavno izazvao pažnju naslov "92 posto studenata preferira tiskane knjige", temeljen na istraživanju Naomi Baron, koja je otkrila da većina studenata više voli tiskane knjige. Razlozi koji se navode kao razlog za tu preferenciju uključuju antropološke aspekte i praktične prednosti tiskanih knjiga te istraživanje otvara pitanje o odnosu studenata prema digitalnim i tiskanim tekstovima te razlikama u čitanju i interakciji s njima (Kuić, 2020). Nadalje, studije o čitateljskom habitusu studenata ukazuju na univerzalnu sklonost prema tiskanim tekstovima, ali i na različite interakcije s digitalnim i tiskanim tekstovima, posebno u akademskom kontekstu. Osnovna hipoteza istraživanja autorice Kuić je da su studenti skloniji čitanju tiskanih nego e-knjiga te da digitalne tekstove koriste pragmatično u svrhu učenja ili dobivanja informacija. Njezino istraživanje provedeno putem ankete na reprezentativnom uzorku studenata Sveučilišta u Splitu pokazalo je da *većina studenata preferira tiskane tekstove*, dok digitalne koriste uglavnom u svrhu učenja ili dobivanja informacija. Anketa je obuhvatila 164 studenta sa svih fakulteta, a rezultati su analizirani s obzirom na sociodemografske podatke i motivaciju za čitanje (Kuić, 2020). Glavni cilj istraživanja među studentima Sveučilišta u Splitu bio je istražiti karakteristike njihovog odnosa prema čitanju tiskanih i digitalnih tekstova, te promjene u kulturi čitanja pod utjecajem digitalnog okruženja, bez stroge podjele na analogni i digitalni svijet. Rezultati ankete ukazuju da studenti i dalje često čitaju, razvijaju različite prakse čitanja i imaju različite motive. Unatoč digitalnoj transformaciji, većina studenata provodi vrijeme čitajući tiskane tekstove, posebno zbog studiranja. Osim toga, većina studenata preferira studiranje uz tiskane materijale, koristeći razne strategije za bolje razumijevanje teksta. Iako nisu skloni čitanju e-knjiga, studenti većinom pripadaju generaciji digitalnog medija, no brza i

površna čitanja mogu utjecati na njihovu sposobnost dubinskog razmišljanja i kritičkog analiziranja (Kuić, 2020).

S polaznom tezom da informacijska i komunikacijska tehnologija mijenja način na koji nova generacija studenata čita i uči, autorice Jurić i Dimzov, u radu o informacijskom ponašanju, opisuju različite načine na koje ljudi interagiraju s informacijama, uključujući načine traženja i korištenja informacija. U Hrvatskoj su, inače, nedavna istraživanja počela istraživati informacijsko ponašanje studenata, što uključuje i način na koji studenti čitaju, a autorice zaključuju da digitalno i tiskano okruženje igraju važnu ulogu u tome kako ljudi čitaju i koriste informacije (Jurić i Dimzov, 2020). Sažetak njihova istraživanja o korištenju tiskanih i digitalnih izvora u učenju među studentima društvenih i humanističkih znanosti, kao i spolnim razlikama u toj upotrebi, otkriva da studenti *preferiraju tiskane izvore* zbog prenosivosti i mogućnosti označavanja, podcrtavanja i pisanja bilješki. Među studentima humanističkih znanosti, posebno su važni prenosivost i označavanje teksta, dok studenti društvenih znanosti češće printaju digitalne materijale. Spolne razlike pokazuju da studentice više cijene označavanje tiskanog teksta i preferiraju čitanje s papira, a digitalni izvori se koriste zbog dostupnosti i lakšeg pretraživanja, ali studenti često rade ispis za potrebe učenja (Jurić i Dimzov, 2020).

U ovom kontekstu treba istaknuti da, na primjer, Portal e-lektire, razvijen u suradnji s CARNetom, učenicima u Hrvatskoj nudi pristup širokom rasponu književnih djela u formatima PDF, ePub i Mobi te audio verzijama. Portal se bavi ograničenjima fizičkih knjižnica, poput ograničene dostupnosti, oštećenja i ograničenja posudbe, pružajući besplatan i neograničen pristup elektroničkim knjigama, kojima se može pristupiti bilo kada s različitih uređaja. U studiji autora Pavin Banović i suradnici (2022) ističe se kako su prethodna istraživanja ispitivala ulogu školskih knjižničara kao promicatelja čitanja i pismenosti. Na primjer, studije u SAD-u i Australiji istaknule su integraciju e-knjiga u knjižnične zbirke i njihov utjecaj na čitalačke navike učenika. Globalna istraživanja ukazuju na različite preferencije i rezultate u pogledu upotrebe digitalnih formata za čitanje. Na primjer, tijekom pandemije COVID-19, studije u Danskoj i Švedskoj otkrile su promjene u čitalačkom ponašanju među učenicima tijekom učenja na daljinu, a neki su izvijestili o povećanom čitanju tijekom zatvaranja škola, a nasuprot tome, u Grčkoj i na Cipru studija je otkrila visoku razinu pismenosti među adolescentima iz socioekonomski

povoljnijih obitelji (Pavin Banović i sur., 2022). U ovom kontekstu autori su u svom istraživanju ispitali

korištenje digitalnih i tiskanih lektirnih materijala među hrvatskim srednjoškolcima, gdje se pokazalo da 56,6% ispitanika čita zadane knjige (bilo posuđene u školskim knjižnicama ili dostupne putem portala e-predavanja), dok ih 43,4% ne čita. Najpopularnije knjige koje su studenti naveli su "Lovac u žitu", "Životinjska farma", "Fahrenheit 451" i "Zločin i kazna". Učenici se za nastavu književnosti pripremaju na različite načine: 47% posuđuje knjige u knjižnicama, 23,6% koristi portal e-predavanja, 44,9% preuzima sažetke s interneta, a 35,3% kombinira različite izvore. Istraživanje je također istaknulo da učenici preferiraju tiskane knjige (44,4%), ali se sve više okreću digitalnim formatima, posebno tijekom pandemije, kada ih je čak 64,7% čitalo digitalne verzije. Stoga autori zaključuju kako se potvrđuje teza da iako srednjoškolci koriste portal e-Lektire za pristup digitaliziranoj lektiri, njegova dostupnost nije značajno povećala popularnost čitanja među ovom demografskom skupinom. Taj je trend bio osobito očit tijekom pandemije kada je pristup knjižnici bio ograničen, što je studente natjeralo da se više oslanjaju na digitalne izvore. Međutim, sveukupno povećanje korištenja portala naglašava pozitivan pomak prema digitalnom čitanju, čak i ako ono nije u potpunosti zamijenilo tradicionalne navike (Pavin Banović i sur., 2022).

Razlika u čitanju između spolova

Tvrđi se da su žene nekada, osobito one iz plemstva i aristokracije, bile aktivne i raznolike čitateljice, baveći se različitim tekstovima i žanrovima. Dok su neki aspekti prakse čitanja ostali dosljedni tijekom stoljeća, poput metoda komentiranja i bilježenja, došlo je do promjena u načinu na koji su žene pristupale određenim žanrovima kao što su romanse, vjerski tekstovi i čitanje vijesti, kako ističe autorica Jeans (2019). Tako naglašava kako su romantični tekstovi, na primjer, s vremenom postali prihvatljiviji, a žene poput Dorothy Osborne i Mary Hatton Helsby prihvale su taj žanr unatoč društvenim kritikama. U studiji autorica otkriva i nijansiranu sliku čitalačkih navika žena u sedamnaestom stoljeću, naglašavajući i kontinuitet i promjenu. Posebice ističe potrebu odmicanja od muškocentričnih narativa o čitanju povijesti i priznaje različite načine na koje su žene aktivno sudjelovale u praksama čitanja relevantnim za njihov svakodnevni život, dovodeći u pitanje pretpostavke o njihovom ograničenom angažmanu u određenim

žanrovima i tekstovima (Jeans, 2019). U dijelu studije koja se vraća u ranije prakse, na primjer u 17. stoljeće, navodi kako su žene koristile svoje prakse čitanja za pregovaranje i označavanje svojih rodni identiteta u kontekstu suvremenih normi i očekivanja. U početku je postojala binarna percepcija žanrova čitanja: vjerska književnost smatrana je idealnom za ženstvenost, dok se romansa smatrala transgresivnom i potencijalno opasnom, zadirući u seksualnije aspekte ženske prirode. Međutim, s vremenom su se te percepcije promijenile pod utjecajem čimbenika kao što su dob, društveni status i individualne preferencije. Ženske reprezentacije svojih navika čitanja u pismima, dnevnicima i bilješkama omogućile su im da se uključe u te rodne norme i izazovu ih. Kretale su se između prilagođavanja društvenim očekivanjima idealne ženstvenosti čitajući posvetnu literaturu dok su također istraživale teološke rasprave i kritički analizirale ljubavne romane, a kroz svoje prakse čitanja i načine na koje su ih dokumentirale, žene su se uključile u kontinuirani proces samooblikovanja, oblikujući svoje identitete kroz čitanje i pisanje o čitanju (Jeans, 2019).

Autorica Ariel Kusby (2016) u svojoj studiji o razlikama između muškaraca i žena glede čitanja iznosi tezu da žene, u pravilu, čitaju više knjiga godišnje nego muškarci, i to u različitim žanrovima. Nadalje iznosi kako žene dominiraju tržištem beletristike, dok muškarci naginju publicistici, posebice povijesti, politici i poslovanju, i da to dovodi do pitanja - proizlaze li te razlike iz bioloških sklonosti ili društvene uvjetovanosti. Podsjeća na tvrdnju Rebecce Solnit prema kojoj tradicionalne ideje o muškosti utječu na ono što se od muškaraca očekuje da čitaju, a što se odražava na popisima poput Esquireovog "80 najboljih knjiga koje bi svaki muškarac trebao pročitati". Ovi popisi često sadrže muške autore i fokusiraju se na teme poput rata, potencijalno održavajući rodne stereotipe u preferencijama čitanja no aako postoje opći trendovi drži da individualne preferencije variraju. Nadalje se primjećuje povezanost između određenih autora i rodni stereotipa koja i dalje postoji, pri čemu čitatelji obično preferiraju protagoniste vlastitog spola. Međutim, osobne preferencije često odudaraju od ovih generalizacija, što se vidi u autoričnim navikama čitanja i navikama njezinih muških poznanika. Postoji kritika načina na koji su ženski likovi predstavljeni u nekoj književnosti, s davanjem prednosti nijansiranijim i realističnijim prikazima. Autorica postavlja pitanje zašto se knjige sa ženskim protagonistima često označavaju kao "ženske knjige", dok se muškocentrična

književnost smatra univerzalnom. Osvrćući se na vlastita čitalačka iskustva, autorica ističe razlike u zadanoj lektiri u školi, gdje su muški protagonisti bili češći, što potiče pitanja o kriterijima koji se koriste za određivanje značaja i publike knjige. Dok autorica istražuje te trendove i razlike, zadire u šira društvena očekivanja i percepcije vezane uz rod i književnost (Kusby, 2016).

Istraživanje autorâ Logan i Johnston (2009) uključivalo je 232 djece (117 dječaka, 115 djevojčica) iz osam različitih osnovnih školakoje su bile smještene u urbanim sredinama u neposrednoj blizini gradskih središta. Istraživanje je pokazalo da djevojčice pokazuju bolju sposobnost čitanja, češće čitaju i pokazuju pozitivniji stav prema čitanju i školi u usporedbi s dječacima, iako su te razlike značajne ali relativno male. Nisu primijećene značajne spolne razlike u uvjerenjima o kompetencijama ili percipiranoj akademskoj podršci. Sposobnost čitanja bila je u pozitivnoj korelaciji sa stavovima dječaka prema čitanju i školi, dok je stav dječaka prema školi pokazao jaču povezanost s uvjerenjima o kompetencijama i percipiranom akademskom podrškom u usporedbi s djevojčicama. U ovom istraživanju su također uspoređeni dobiveni rezultati s onima iz ranijih istraživanja, a koja su općenito ukazivala na rodne razlike koje favoriziraju djevojčice u sposobnosti čitanja i stavovima prema čitanju. Međutim, veličina spolne razlike u stavovima bila je veća od one u sposobnosti čitanja, asveukupno rezultati sugeriraju da bi se intervencije za dječake s problemima čitanja trebale usredotočiti na postignuća kako bi se potaknuli pozitivni stavovi. Tvrdi se, nadalje, da strategije usmjerene na poboljšanje stavova prema čitanju u školi mogu dugoročno pozitivno utjecati na učestalost i sposobnost čitanja, a studija je istaknula i potrebu da se uzmu u obzir rodne razlike kada se razvijaju programi za rješavanje problema čitanja i promicanje pozitivnih stavova (Logan i Johnston, 2009).

Istraživanje Millard (1997.) otkriva značajne rodne razlike u iskustvima čitanja, posebno kod kuće, koje utječu na stavove i interes za čitanje unutar školskog kurikulumu. U ranim fazama razvoja čitanja, mnogi se dječaci osjećaju uključenima u širu čitalačku zajednicu, čemu često pomažu njihove majke koje ih vode u knjižnice, uključuju se u aktivnosti čitanja kod kuće i daju im knjige i stripove. Međutim, kako dolazi adolescencija i kultura mladih utječe na preferencije, dječaci se često okreću alternativnim oblicima pripovijedanja poput računalnih igrice i filmova, zanemarujući tradicionalne mogućnosti

čitanja koje se nude u školi. Ovaj trend, tvrdi autorica, jača rodne predrasude i navodi mnoge dječake da odbace školske inicijative za čitanje, posebno one usmjerene na čitanje iz užitka (Millard, 1997). Autorica također u kontekst istraživanja uvodi i programe obiteljskog opismenjavanja, koji su obično usredotočeni na utjecaj majke, koji zanemaruju uloge braće i sestara i vršnjačkih skupina, održavajući percepciju pismenosti kao pretežno ženske. Nadalje ističe da kako bi se premostio jaz između iskustava izvan škole i učenja u učionici, učitelji trebaju dublje razumijevanje kulturnih tradicija, utjecaja zajednice i utjecaja multimedije te da bi oni trebali ići dalje od konvencionalnih metrika kao što su naslovi knjiga i potrošnja beletristike kako bi prihvatili širi raspon pismenih praksi. Iako djevojčice trenutno nadmašuju dječake u čitanju, ova prednost može biti privremena, jer dječaci, osobito bijelci iz srednje klase, vještiji su u usvajanju novije tehnološke pismenosti, što je olakšano pristupom računalima i poznavanjem elektroničkih medija, kako autorica naglašava. Također, zaključuje da škole moraju priznati i integrirati ove različite pismenosti u nastavni plan i program kako bi osigurale jednake mogućnosti za sve učenike, jer usredotočenost isključivo na konzumaciju fikcije zanemaruje razvojnu prirodu praksi pismenosti u društvu, održavajući kulturne predrasude i isključujući marginalizirane skupine (Millard, 1997).

POLITIKE POTICANJA ČITANJA I REZULTATI MEĐUNARODNIH I HRVATSKIH TESTIRANJA O ČITANJU I ČITALAČKIM NAVIKAMA

Pri opisu značaja PISA istraživanja ističe se kako općenito kultura čitanja, zapravo, postaje fenomen vrijedan istraživanja, a pri provođenju u Republici Hrvatskoj se najznačajniji i često u javnosti raspravljani rezultati pominju upravo u području čitalačke pismenosti, za razliku od rezultata u matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti. Tako rezultati PISA istraživanja iz 2018. godine upućuju da petnaestogodišnjaci koji su sudjelovali u PISA istraživanju “većinom čitaju ako moraju, odnosno da pronađu informacije koje su im potrebne”. Postavlja se pitanje prenose li učenici iste čitalačke navike i nakon upisa na fakultet, ili se to pak mijenja. Nadalje, iako učenici čitanje ne smatraju potpunim gubitkom vremena, izražavaju značajno neslaganje sa tvrdnjom da im

je čitanje omiljeni hobi. Iz vlastita interesa najčešće čitaju sadržaje iz novina i neknjiževna djela informativnog i dokumentarnog karaktera, dok najrjeđe – nikad ili gotovo nikad – čitaju stripove. Što se tiče čitanja iz zadovoljstva njih čak 40% navodi da nema taj običaj. Uzimajući indikatore čitanja iz zadovoljstva u obzir pri tumačenju uspjeha u čitalačkoj pismenosti dolazi se do zaključka da “učenici koji više uživaju u čitanju, koji troše više vremena dnevno čitajući iz zadovoljstva te oni koji učestalije čitaju različite sadržaje postižu bolji rezultat u čitalačkoj pismenosti” (PISA istraživanje, 2018; 127).

U ovom kontekstu treba spomenuti ponovo i istraživanje o motiviranju adolescenata na čitanje i primjere dobre prakse u području poticanja čitanja, autorice Nemeth-Jajić i Jukić (2020), koje dolaze do saznanja da mnogi učenici danas pokazuju nedostatak motivacije za čitanje, iako imaju potrebne kognitivne sposobnosti. Prema rezultatima ovog istraživanja pozitivan stav prema čitanju povezan je s pozitivnim iskustvima čitanja i većim akademskim postignućima, kao i obiteljskim okruženjem, koje ima značajan utjecaj na stavove prema čitanju. Također ističu kako stavovi i prakse nastavnika prema čitanju r utječu na motivaciju i angažman učenika te da postoje različiti pristupi u poticanju čitanja kod adolescenata, uključujući pružanje izbora tekstova, organiziranje književnih klubova i čitanja naglas. Potrebno je stvarati poticajno okruženje za čitanje kako bi se promicala čitateljska kultura među mladima (Jukić i Nemeth-Jajić, 2020). Stoga daju i preporuke za promicanje čitanja u odgojno-obrazovnom procesu uključuju:

- Odabir primjerenih tekstova za učenike.
- Doprinos slobodi u izboru tekstova za učenike.
- Provođenje anketa radi istraživanja čitateljskih interesa učenika.
- Primjena različitih metodičkih postupaka za poticanje interesa za čitanje.
- Poticanje učenika na raznoliko stvaralačko izražavanje.
- Organiziranje problemske i projektna nastava.
- Stvaranje poticajnog okruženja za čitanje.
- Poticanje učenika na vrednovanje pročitanih djela.

Također, preporuke uključuju aktivnosti koje su ocijenjene kao najučinkovitije:

- Praćenje interesa učenika.
- Ažuriranje lektirnih naslova.
- Kvalitetno čitanje od strane nastavnika.
- Diskusija o pročitanoj.
- Zadaci koji uključuju grupni rad, igru i igranje uloga.
- Čitanje s predviđanjem.
- Gledanje filmova baziranih na djelima.
- Posjete školskoj i gradskoj knjižnici te književnim susretima i stručnim izletima.
- Alternativno ocjenjivanje putem kolegijalnog i samoocjenjivanja. U zaključku istraživanja ističu važnost praćenja interesa učenika, korištenje raznovrsnih tekstova i nastavnih strategija te suradnju s knjižnicom i roditeljima te predlažu popularizacija čitanja i razvoj čitateljskih navika učenika te stručno usavršavanje nastavnika, kako bi se odgovorilo na suvremene izazove (Jukić i Nemeth-Jajić, 2020).

U kratkom pregledu istraživanja iz Europe i svijeta autorice Buzov i Mandarć Vukušić(2020)ističu evidentan dosljedan obrazac: dječaci postižu niže rezultate od djevojčica na standardiziranim testovima čitanja. U ovom kontekstu ističu i Program za međunarodno ocjenjivanje učenika (PISA) koji opetovano pokazuje da djevojčice nadmašuju dječake u čitanju u raznim zemljama; djevojčice su u prosjeku nadmašile dječake za 27 bodova u čitanju u zemljama OECD-a, što je trend uočen u svakoj zemlji sudionici, pri čemu se rodni jaz povećava u svakom PISA ciklusu. Isti je nesrazmjer vidljivo je istaknut i među mlađim učenicima, pri čemu desetogodišnjaci u studiji o međunarodnoj čitalačkoj pismenosti (PIRLS) pokazuju manji, ali još uvijek značajan jaz, koji se dodatno povećava među 15-godišnjacima. Nadalje, podsjećaju i na procjene PIRLS-a testiranja za 2016., prema kojem su djevojčice u četvrtom razredu postigle više bodova od dječaka u gotovo svakoj zemlji sudionici testiranja, s prosječnom razlikom od 19 bodova u 50 zemalja. Ovaj rodni jaz ostaje vidljiv na različitim obrazovnim razinama, od osnovne do srednje škole, ali razlika postaje manje izražena u odrasloj dobi, osobito u dobnoj skupini od 16 do 24 godine, ili u općoj odrasloj populaciji (16 do 65 godina), gdje razlike gotovo nestaju. Unatoč ovim otkrićima, neki istraživači tvrde da dječaci možda nisu toliko loši koliko se čini; umjesto toga, djevojke su jednostavno brže poboljšale svoj učinak. Također, napominje se da suvjestine čitanja, koje se drže ključnim za uspjeh u

obrazovanju i na poslu, bitno oblikovane okolinom, posebice roditeljima koji imaju ključnu ulogu u poticanju čitalačkih navika. Djeca iz obitelji u kojima se čitanje cijeni imaju tendenciju čitati više, naglašavajući važnost kućnog okruženja u razvoju kulture čitanja. Ova perspektiva je u skladu s teorijom kulturnog kapitala Pierrea Bourdieua, koja sugerira da okolina značajno utječe na obrazovnapostignuća (Buzov i Mandarić Vukušić, 2020). Ova studija sadrži i istraživanje o navikama čitanja i utjecaju okoline na adolescentne dječake, na uzorku dječaka jedne osnovne škole u Splitu, provedenog tijekom školske 2015.-2016. godine. Usredotočila se na tri glavna područja: navike čitanja dječaka, njihovu motivaciju za čitanje i čimbenike okoline koji utječu na njihovo čitanje. Korištena je kvalitativna istraživačka metoda koja uključuje intervjuje fokus skupina s roditeljima, učiteljima, knjižničarima i dječacima, a s ciljem dobivanja dubljeg uvida u čitalačka ponašanja i stavove dječaka. Sudionici su bili podijeljeni u tri skupine: strastveni dječaci čitači, dječaci nečitači i odrasli (roditelji, učitelji, knjižničari). Dječaci nisu bili prethodno informirani o kriterijima odabira za ove skupine kako bi se smanjila pristranost u njihovim odgovorima (Buzov i Mandarić Vukušić, 2020). Strastveni čitatelji izjavili su da daju prednost knjigama koje su sami odabrali u odnosu na one s popisa obvezne školske lektire; skloni su knjigama poput enciklopedija i temama poput znanosti i svemira. Nasuprot tome, oni koji ne čitaju često su tvrdili da ne čitaju, ali je daljnjim ispitivanjem otkriveno da čitaju materijale koji ih zanimaju, i to često koristeći digitalne izvore. Strastveni čitatelji bili su motivirani potrebom za postizanjem dobrih ocjena, te su za tu svrhu birali knjige s popisa obveznih knjiga. Također su čitali knjige koje su bile popularne među njihovim vršnjacima ili su bile adaptirane u filmove. Nečitatelji su preferirali kraće tekstove, časopise ili sadržaje koji se nalaze na internetu te knjige s više vizualnih elemenata. Na navike čitanja znatno je utjecalo sociokulturno okruženje kod kuće. Tako su dječaci koji su bili strastveni čitači često spominjali članove obitelji koji su poticali čitanje, dok su nečitači navodili braću i sestre ili roditelje koji čitaju, ali su sami bili manje zainteresirani. Prema rezultatima istraživanja zaključuje se da su čitalačke navike dječaka oblikovane složenom interakcijom čimbenika uključujući njihovu kućnu okolinu, utjecaj roditelja, školske zahtjeve i osobne interese, a rješavanje ovih čimbenika može pomoći u premošćivanju rodnog jaza u uspjehu u čitanju i motivirati dječake da aktivnije čitaju (Buzov i Mandarić Vukušić, 2020).

Što se tiče globalnih istraživanja, podaci UNESCO-a ističu nepismenost kao veliki globalni problem, s 862 milijuna odraslih u svijetu koji ne znaju čitati ni pisati. Pismenost se može kategorizirati u tri razine: elementarna pismenost, koja uključuje osnovne vještine čitanja i pisanja; sekundarna ili funkcionalna pismenost, koja obuhvaća razumijevanje pisanih uputa u svakodnevnom životu (npr. ispunjavanje obrazaca, snalaženje u javnim prostorima); i tercijarna pismenost, koja uključuje različite vještine poput digitalne, tehničke i medijske pismenosti. Stope pismenosti zabrinjavajuće su i u Hrvatskoj; prema, ne tako davnim, podacima popisa stanovništva, bilo je 2% stanovništva je funkcionalno nepismeno, a 685.000 osoba starijih od 15 godina nema završenu osnovnu školu. Od toga 3% nije imalo završen niti jedan razred, 22% završilo je osnovno obrazovanje, a samo 11% više ili visoko obrazovanje. Nasuprot tome, u isto vrijeme, 36% stanovništva u razvijenim zemljama EU-a imalo je visoko obrazovanje, što je naglašavalo stratešku potrebu Hrvatske za njegovanjem pismenog i obrazovanog društva (Bučević-Sanvincenti, 2006). Autorica, nadalje drži da knjižnice, koje ovu statistiku vide kao priliku za promicanje čitanja i pismenosti, zapravo igraju ključnu ulogu u transformaciji društva, fokusirajući se na unapređenje kulture čitanja, motiviranje čitatelja svih dobi i smanjenje otpora prema knjigama, znanju i informacijama. Posebna pozornost pridaje se marginaliziranim skupinama, uključujući nezaposlene, siromašne, djecu, starije osobe i osobe s posebnim potrebama. U radu autorica naglašava i kako uloga hrvatskih knjižnica nadilazi nacionalne granice, sudjelujući u međunarodnim projektima kao što je UNESCO-vo „Desetljeće pismenosti“ (2003.-2012.) i drugim inicijativama EU poput *CULTURE 2000*, *NAPLE*, *PULMAN* i *PISA*. Nadalje, ističe i kako se hrvatske knjižnice pridržavaju smjernica UNESCO-a i IFLA-e (*International Federation of Library Associations and Institutions*) za narodne i školske knjižnice, integrirajući ih u nacionalno zakonodavstvo (Bučević-Sanvincenti, 2006).

U radu autorica donosi i podataka da je Hrvatsko knjižničarsko društvo 2003. godine je u sklopu Sekcije za narodne knjižnice osnovalo Radnu skupinu za čitanje, s ciljem rješavanja nedostatka znanstvene discipline o čitanju u Hrvatskoj. Ova skupina usmjerena je na promicanje čitanja, povećanje pismenosti i suradnju s drugim kulturnim i obrazovnim institucijama kako bi se smanjile razlike u znanju među različitim društvenim skupinama. Skupina je 2005. godine provela istraživanje o navikama čitanja u školskim

knjižnicama diljem Hrvatske koje je uključivalo odgovore knjižnica iz raznih županija, pružajući uvid u knjižnične zbirke, čitaonice i statistiku posudbe. Nalazi su pokazali da školske knjižnice imaju raznolike zbirke, uključujući dječje knjige, referentne materijale i digitalne izvore. Podaci o posudbi pokazuju da žene, bez obzira na dobnu skupinu, češće posuđuju i čitaju knjige od muškaraca, te da je literatura koja se najviše posuđuje beletristika, zatim nastavna sredstva i časopisi (Bučević-Sanvincenti, 2006).

U članku za *Indeks.hr*, Nenad Bartolčić, urednik portala *Moderna vremena*, ističe da istraživanja provedena u sklopu manifestacije *Noć knjige* pokazuju negativan trend u čitanju. Ipak, drži kako mladi još uvijek čitaju, samo kraće formate zbog manjeg raspona pažnje. Bartolčić smatra da problem leži i u nedostatku ozbiljnih istraživanja i odgovarajućih reakcija na postojeće podatke, iako postoje strategije; ističe kulturne vaučere u Italiji, Njemačkoj i Francuskoj, koji mladima omogućuju kupnju knjiga i kulturnih sadržaja. Također, upozorava na lošu opremljenost knjižnica, osobito školskih, što otežava pristup kvalitetnoj literaturi. Nadalje, Anita Peti Stantić, stručnjakinja s Filozofskog fakulteta u Zagrebu i promotorica čitanja, ističe da trendovi iz Eurostatovih istraživanja nisu novi. Već desetljećima žene čitaju više od muškaraca, a mladi više od starijih, što može biti povezano s obrazovnim sustavom i obaveznim čitanjem. Također naglašava da su ključni faktori razlike u čitanju među zemljama odnos prema knjigama i kulturi.; zemlje koje ulažu u programe poticanja čitanja, poput Slovenije, bilježe veći broj čitatelja među mladima, što povećava šanse da će oni nastaviti čitati i kao odrasli (Jarić Dauenhaur, 2024).

METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

U ovom istraživanju koristit će se kvantitativna metodologija istraživanja, odnosno metoda ankete, a instrument za provođenje ankete je posebno dizajniran upitnik. Creswell definira kvantitativno istraživanje kao "ispitivanje društvenog ili ljudskog problema, temeljeno na testiranju teorije sastavljene od varijabli, mjenjenih brojevima i analiziranih statističkim postupcima, kako bi se utvrdilo vrijede li prediktivne generalizacije teorije pravi". Nadalje, definira anketni upitnik kao oblik anketnog dizajna u kojem sudionici popunjavaju odgovore i vraćaju ih istraživaču. Kroz to, sudionici sami biraju odgovoriti na postavljena pitanja te pružiti osnovne osobne ili demografske informacije. On također opisuje i dizajne anketa kao korake u kvantitativnom istraživanju, gdje istraživači provode anketu na određenom uzorku ili čitavoj populaciji kako bi opisali stavove, mišljenja, ponašanja ili karakteristike te populacije. (Creswell, 2012, 382).

Tema istraživanja: čitalačke navike studenata Filozofskog fakulteta - s obzirom na spol i studijski program kojeg pohađaju

Istraživačko pitanje: Kakve su čitalačke navike studenata Filozofskog fakulteta i što utječe na njih

Specifični ciljevi istraživanja:

- Prezentirati pregled najznačajnijih objavljenih radova (istraživanja) o čitalačkim navikamamladih
- Ispitati čitalačke navike studenata Filozofskog fakulteta s obzirom na spol i studijski program kojeg pohađaju
- Ispitati koju vrstu literature (uključujući online izdanja i razne novinske članke) studenti čitaju i koliko slobodnog vremena provode čitajući
- Ispitati je li knjige posuđuju u knjižnicama, razmjenjuju, te da li ih često poklanjaju / primaju kao poklon
- Ispitati je li čitaju više online izdanja (uključujući portale) ili knjige u fizičkom obliku

Hipoteze:

- H1: Studentice provode više vremena čitajući naspram svojih muških kolega
- H2: Studenti i studentice više čitaju stručnu literaturu vezano za studij kojeg pohađaju nego književna dijela ili literaturu vezano za sport, kulturu....
- H3: Studentice i studenti se razlikuju glede vrste literature koju preferiraju, bilo da pretražuju na internetu ili čitaju u fizičkom obliku
- H4: Studenti i studentice najviše koriste knjižnicu kao oblik nabave knjiga
- H5: Studenti i studentice više čitaju online izdanja i članke
- H6: Učestalost u čitanju među studentima i studenticama razlikuje se s obzirom na srednju školu koju su završili.
- H7: Učestalost u čitanju među studentima i studenticama razlikuje se s obzirom na to pohađaju li trenutno preddiplomski ili diplomski studij.

Provedba istraživanja: Istraživanje je provedeno na uzorku studenata Filozofskog fakulteta u Splitu, u periodu kolovoz/rujan 2024. godine. Uzorak je bio prigodan i sastojao se od 91 studenta, uključujući studente sa svih godina i smjerova. Anketa je bila u digitalnom obliku, te se dijelila putem društvenih mreža i elektroničke pošte. Probleme u istraživanju stvarao je vrlo slab odaziv određenih skupina, kao što su muški studenti (11% svih odgovora), te studenti učiteljskog studija (2,2% svih odgovora) i psihologije (2,9% svih odgovora).

Obrada podataka: Obrada podataka vršila se u programu SPSS Statistics. Korišteni statistički testovi su Mann-Whitney, uz usporedbu medijana.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno na uzorku od 91 sudionika, od kojih je 81 (89%) ženskog, te 10 (11%) muškog spola (vidi Tablicu 1.). Specifičnost u distribuciji spola dolazi do izražaja jer je istraživanje provedeno na Filozofskom fakultetu u Splitu, na kojem je niska zastupljenost muških studenata, koji sadrže tek otprilike 15% studentskog tijela. Nadalje, uzorak je podijeljen je u tri dobne skupine (od 18-21, 22-25 i od stariji od 25). Identičan postotak je sudionika prve

(18-21) i druge skupine (22-25); studenata od 18 do 21 godina je 45%, dok onih od 22 do 25 je 44%. Najmanje zastupljeni su studenti stariji od 25 godina, koji čine tek 11% ispitanika. (vidi Tablicu 2.). Što se tiče studija, najzastupljeniji su studenti sa studija Sociologije i Hrvatskog jezika i književosti (18,2%), dok su najmanje zastupljeni studenti sa studija Psihologije (2,9%) i Učiteljskog studija (2,2%) (vidi Tablicu 3.). Velika većina ispitanika su studenti druge (27,5%) i treće godine (31,9%). Studenata četvrte (12,1%) i pete godine (19,8%) je nešto manje, dok je najmanje studenata prve godine, tek 8,8% (vidi Tablicu 4.).

Promatrajući podatke o srednjoj školi koji su ispitanici pohađali, više od polovine pohađalo je javnu gimnaziju (54,9%), dok je nešto manje studenata iz javnih strukovnih škola (45,1%). Iako su bili ponuđeni i odgovori za one koji su, eventualno, završili i privatne gimnazije ili privatne strukovne škole, nitko od sudionika istraživanja nije ih odabrao (vidi Tablicu 5.). Nadalje, čak dvije trećine studenata (65,9%) imaju opći uspjeh na studiju između 4.0 i 5.0, dok njih 34,1% ima opći uspjeh između 3.9 i 3.0. (vidi Tablicu 6.). Studenti se velikom većinom zapošljavaju sezonski (59,3%), te je nešto manje stalno zaposlenih (22%), a onih koji se uopće ne zapošljavaju je 18,7%. (vidi Tablicu 7.). Gotovo dvije četvrtine (39,6%) su stalno nastanjeni u gradu Splitu, njih 28,6% stanuje privremeno, a 31,9% nema boravak u Splitu i putuje do fakulteta (vidi Tablicu 8.).

Sljedećim setom pitanja ispituju se čitalačke navike studenata. Započevši s onim o članstvu u knjižnici, s više mogućih odabranih odgovora, gdje je čak 71,4% ispitanika izrazilo da su članovi fakultetske knjižnice. Nešto manje (61,5%) su članovi i sveučilišne knjižnice, te više od polovine (51,6%) imaju članstvo u gradskoj knjižnici. Najmanji postotak studenata (14,3%) izrazio je kako nisu članovi niti jedne knjižnice (vidi Tablicu 9.). Nadalje, čak 81,3% ispitanika odgovaraju pozitivno na pitanje čitaju li u slobodno vrijeme, dok ih njih 18,7% tu mogućnost negira (vidi Tablicu 10.). Uz to, 14,3% studenata ne ističe čitanje kao svoj hobby, 25,3% izražava kako to ovisi o tematici, dok njih 60,4% potvrđuje čitanje kao hobby (vidi Tablicu 11.). U sljedećem, otvorenom tipu, pitanja istražuje se koje hobije studenti imaju, osim čitanja: najčešći odgovori odnose se na njihovo bavljenje fizičkim aktivnostima (28,6%), nešto manje s kreativnim hobijima (24,5%) uključujući crtanje, kukičanje, dizajn i slično. 15,3% se izjašnjava kako je njihov hobi slušanje i sviranje instrumenata, dok 14,3% studenata uživa u hobijima kao što su kvizovi i učenje stranih jezika. 4% studenata voli kuhati i peći, dok se 7,1% bavi ostalim raznovrsnim hobijima (vidi Tablicu 12.).

Što se tiče učestalosti čitanja, najzastupljeniji su studenti koji čitaju nekoliko puta tjedno (34,1%). Njih nešto manje čita nekoliko puta mjesečno (22%), zatim rijetko (17,6%) i svaki dan (15,4%). Najmanje studenata ne čita gotovo nikada (4,4%) (vidi Tablicu 13.). Po pitanju čitalačkih navika, sličan broj studenata izrazio je da su više čitali u osnovnoj školi (36,3%) i da najviše čitaju sada (34,1%), dok je onih koji smatraju da su najviše čitali u srednjoj školi nešto manje, tek 29,7% (vidi Tablicu 14.). Kod glavnih motivacija za čitanje ističu se zabava i relaksacija (83,5%), zatim učenje novih informacija (56%). Nešto manje studenata motivirano je akademskim ili profesionalnim razvojem (50,5%) i usavršavanjem jezičnih vještina (45,1%). Neznačajan postotak kao motivaciju ističe nešto drugo (2,2%) (vidi Tablicu 15.). Kod prepreka, naime, daleko najveći broj ispitanika bira nedostatak vremena; čak 65,9%. Značajno manje (24,2%) krivi nedostatak interesa, te zatim nedostatak pristupačnih knjiga (6,6%) ili nešto drugo (3,3%) (vidi Tablicu 16.). Na pitanje trebaju li i kako bi poboljšali svoje čitalačke navike 45,1% studenata bilo bi pomognuto viškom slobodnog vremena, dok njih 30,8% smatraju da bi pomoglo redovnije čitanje. 16,5% izražava kako bi trebali istražiti nove autore i žanrove, a njih samo 7,7% smatra da su im čitalačke navike zadovoljavajuće (vidi Tablicu 17.).

Pri pitanju o redovitosti čitanja lektire 64,8% studenata izražava kako su lektiru redovno čitali kroz cijelo školovanje, zatim je 19,8% onih koji smatraju da su više čitali u osnovnoj školi. Tek 4,4% tvrde da su više čitali u srednjoj školi, a 11% da nikada nisu bili redovni u čitanju lektirnih naslova (vidi Tablicu 18.). Na pitanje postoji li knjižnica u njihovom mjestu prebivališta, 83,5% studenata odgovara potvrdno, dok njih čak 16,5% nema knjižnicu u mjestu stanovanja (vidi Tablicu 19.). Nadalje, 84,6% studenata u prijašnjem obrazovanju imalo je priliku koristiti knjižnicu osim školske, dok njih 15,4% nije imalo ovu mogućnost (vidi Tablicu 20.). Kod istraživanja čitalačkih navika u obitelji, najveći postotak (37,4%) studenata odgovorilo je kako takva navika u njihovoj obitelji ne postoji. Nešto manje (29,7%) odgovara da njihovi roditelji često čitaju, dok je isti postotak za braću i sestre niži, tek 12,1%. 11% studenata nije moglo procijeniti, dok najmanje (9,9%) studenata tvrdi kako svi članovi njihove obitelji često čitaju (vidi Tablicu 21.). U svezi s prethodnim, postavilo se pitanje i tome koliko je za njih zapravo okolina poticajna na čitanje; najveći postotak (37,4%) smatra da imaju poticajnu okolinu, njih 31,9% da nemaju, a tek je nešto manje studenata koji ne mogu procijeniti (30,8%) (vidi Tablicu 22.). Što se tiče kućne knjižnice, studenti su gotovo jednako podijeljeni; 51,6% nema kućnu knjižnicu, dok ih nešto manje (48,4%) ima (vidi Tablicu 23.).

Prelazeći na vrste tiskovina koji studenti čitaju, najčešće su to knjige iz beletristike, čak 67%. Sljedeći materijal po zastupljenosti su knjige iz stručne literature (15,4%), zatim članci (8,8%). Jednak postotak studenata najčešće čita časopise i ostalo (3,3%), te najmanje novine (2,2%) (vidi Tablicu 24.).

Sljedećim setom pitanja ispitalo se koliko studenti čitaju određene vrste literature. Ponuđeno je deset vrsta literature, počevši s ljubavnim romanima, a najčešći odgovori odnose se na ljubavne romane koje čitaju ponekad (30,8%) i rijetko (31,9%), a gotovo nikada (24,2%) te često (13,1%). Trećina studenata nikada ne čita povijesne romane (34%), njih nešto manje čitaju ih ponekad (26,5%) i rijetko (24,2%), dok ih često čita tek 15,4%. Najčitaniji materijali na ljestvici jesu knjige iz područja beletristike, i to s čak 34% studenata koji ih čitaju često, zatim 28,6% onih koji ih čitaju ponekad, 24,2% rijetko, te samo 12,2% nikada. Poezija nije osobito čitana; 27,5% studenata odgovara kako je čitaju ili rijetko ili nikada, 29,6% ponekad te ih samo 15,4% čita poeziju često. *Sci-fi* žanr također nije osobito popularan, sa samo 5,5% studenata koji često čita *sci-fi* knjige, njih 23,1% koji čitaju ponekad, 18,6% rijetko te više od polovine, čak 52,7% studenata, koji *sci-fi* ne čitaju nikada. Fantastika ima slične rezultate: 12,1% studenata čita ju često, jedna četvrtina (25,3%) ponekad, 13,2% rijetko te gotovo polovina nikada (49,5%). Nadalje, *thriller* žanr postigao je nešto bolje rezultate, sa čak 18,7% studenata koji ovaj žanr čitaju često, 28,6% koji ga čitaju ponekad, 18,7% rijetko, te trećina (34,1%) studenata koji ga ne čitaju nikada. Što se tiče naslova s *horor* tematikom slični su rezultati kao i za *sci-fi*; 52,7% studenata *horor* ne čita nikada, 22% rijetko, te tek 16,5% ponekad, i 8,8% često. Krimi priče su pak dosta popularnije, sa čak četvrtinom studenata koji krimi čitaju često (25,2%) uz njih 36,3% koji ga čitaju ponekad, a tek 14,3% krimi čita rijetko te 24,2% nikada. Posljednja kategorija su *non-fiction* tekstovi (biografije, dokumentaristika) koju često čitaju 17,6% studenata. Gotovo trećina *non-fiction* čita ponekad (31,9%), a nešto je manje studenata koji *non-fiction* literaturu čitaju rijetko (22%) ili nikada (28,6%) (vidi Tablicu 25.).

Na pitanje čitaju li ilustrirane sadržaje kao što su stripovi ili mange, dvije trećine studenata odgovaraju negativno (65,9%), dok su bliski postotci odgovaraj sa da (17,6%) ili ponekad (16,5%) (vidi Tablicu 26.). Nadalje, kada su u pitanju materijali izvan obvezne literature vezane za obveze na redovnom studiju, gotovo polovina (47,3%) studenata često čita izvan nastavne materijale, dok četvrtina (25,3%) to čita ponekad. Rijetko materijale koji nisu

vezani za fakultet čita manje broj ispitanih studenata (20,9%), dok takve materijale nikada ne čita njih 6,6% (vidi Tablicu 27.). Nasuprot tome, stručne radove vezane za područje studiranja često čita 38,5% studenata, a njih nešto više ovakve materijale čita ponekad (41,8%), zatim je 18,7% onih koji ih čitaju rijetko, tek samo 1,1% ih ne čitaju nikada (vidi Tablicu 28.). Stručne radove izvanpodručja studiranja često čita samo 7,7% studenata, najviše je onih koji ih čitaju rijetko (38,5%), zatim ponekad (34,1%), te gotovo petina onih koji ih ne čitaju nikada (19,8%) (vidi Tablicu 29.). Na pitanje jesu li stručni radovi koje čitaju vezani za njihov hobi 47,3% studenata odgovara potvrdno, dok njih 52,7% odgovara sa “ne” (vidi Tablicu 30.).

Po pitanju jezika na kojim studenti čitaju, njih gotovo dvije trećine (62,6%) odgovara da čitaju tekstove na engleskom jeziku. Nakon toga najviše je onih koji čitaju materijale isključivo na hrvatskom (23,1%), te studenata koji čitaju na stranim jezicima osim engleskog (14,3%) (vidi Tablicu 31.). Pri nabavi materijala za čitanje studenti preferiraju osobnu kupnju (44%), zatim posudbu iz knjižnice (33%), a prisutno je i izjašnjavanje o nabavi tekstova online (18,7%), dok su razmjena (3,3%) kao i dobivanje knjiga na dar (1,1%) vrlo malo zastupljeni (vidi Tablicu 32.). Što se tiče darivanja i razmijenjivanja knjiga, samo 6,6% to čini često, dok 42,9% studenata to čini ponekad. 27,5% studenata knjige razmjenjuje ili daruje rijetko, te je čak 23,1% onih koji to ne čine nikada (vidi Tablicu 33.). Studenti još uvijek snažno preferiraju fizičke tekstove (njih 48,4%), dok trećina (33%) studenata online i fizičke tekstove čita u istoj mjeri. Tek 18,7% preferira online čitanje (vidi Tablicu 34.). Ipak, 39,6% studenata često čita online portale, zatim je 36,3% koji online portale čitaju ponekad. Rijetko ih čita 22% studenata, dok je tek 2,2% onih koji online portale ne čitaju nikada (vidi Tablicu 35.).

H1: Studentice provode više vremena čitajući naspram svojih muških kolega

Koliko često čitate u slobodno vrijeme?							
Spol	srednji rang	suma rangova	U	z	p vrijednost	r	broj sudionika
Ženski	47,30	3831,50	299,5	-1.380	0,167	-0,1447	81
Muški	35,45	354,50					10

M1=3 M2=2

Uvidom u analizu rezultata Mann-Whitney testa vidljivo je da ne postoji statistički značajna razlika između studentica i studenata kada je u pitanju frekvencija čitanja u slobodno vrijeme. Time se odbacuje H_1 = Studentice provode više vremena čitajući naspram svojih muških kolega. Odbacivanje ove hipoteze dovodi u pitanje prijašnje teze o čitalačkim navikama muških studenata.

H2: Studenti i studentice više čitaju stručnu literaturu vezano za studij kojeg pohađaju nego književna dijela ili literaturu vezano za sport, kulturu....

Koliko često čitate knjige izvan obaveznog materijala za fakultet?							
Spol	srednji rang	suma rangova	U	z	p vrijednost	r	broj sudionika
Ženski	45,99	3725,50	404,500	-0.007	0,955	-0,0007	81
Muški	46,05	460,50					10

Koliko često čitate stručne radove vezane za područje studiranja?							
Spol	srednji rang	suma rangova	U	z	p vrijednost	r	broj sudionika
Ženski	48,22	3905,50	225,500	-2.451	0,014	-0.2569	81
Muški	28,05	280,50					10

Median odgovora za pitanje 27. “Koliko često čitate knjige izvan obavezne u svezi s obvezom na studijskom programu?” jest 2, isti kao i za pitanje 28. “Koliko često čitate stručne radove vezano za područje studiranja?” što ukazuje da studenti i studentice u istoj mjeri čitaju knjige izvan obaveznog čitanja za studij, kao i stručne radove vezano za područje njihovog studiranja. Zanimljivo je da p-vrijednost za drugu tvrdnju po pitanju stručne literature zapravo prikazuje značajnu statističku razliku između spolova, a uvidom u srednji rang možemo vidjeti da studenti ($M = 28,05$) zapravo čitaju stručna štiva nešto više od studentica ($M = 48,22$).

H3: Studentice i studenti se razlikuju glede vrste literature koju preferiraju, bilo da pretražuju na internetu ili čitaju u fizičkom obliku.

Koliko često čitate:								
Vrsta literature	Spol	srednji rang	suma rangova	U	z	p vrijednost	r	broj sudionika
Ljubavni romani	Ženski	43,67	3537,50	225,500	-2.451	0,014	-	81
	Muški	64,90	649,00					10
Povijesni romani	Ženski	47,32	3833,00	216,000	-2.497	0,013	-	81
	Muški	35,30	353,00					10
Klasična književna djela	Ženski	47,49	3847,00	298,00	-1.412	0,158	-	81
	Muški	33,90	339,00					10
Poezija	Ženski	46,20	3742,00	271,500	-1.851	0,064	-	81
	Muški	44,40	444,00					10
Sci-fi	Ženski	47,96	3885,00	284,000	-1.600	0,110	-	81
	Muški	30,10	301,00					10
Fantastika	Ženski	47,27	3829,00	389,00	-0.211	0,833	-	81
	Muški	35,70	357,00					10
Thriller	Ženski	46,76	3787,50	246,000	-2.209	0,027	-	81
	Muški	39,85	398,50					10
Horor	Ženski	47,65	3859,50	271,500	-1.851	0,064	-	81
	Muški	32,65	326,50					10
Krimi	Ženski	46,49	3766,00	365,000	-0.812	0,417	-	81
	Muški	42,00	420,00					10
Non-fiction	Ženski	48,64	3939,50	191,500	-2.812	0,005	-	81
	Muški	24,65	246,50					10

Uvidom u Mann-Whitney test možemo primjetiti da statistički značajna razlika ($p < 0.05$) u odgovorima između studenata i studentica postoji u četiri od deset kategorija literature: ljubavni romani, povijesni romani, *thriller*, i *non-fiction* (što spodrazumijeva biografije, dokumentaristiku, i slično). Kod ljubavnih romana, studentice imaju značajnije niži srednji rang (Mean Rank) ($M = 43,67$) od studenata ($M = 64,90$), što ukazuje da češće čitaju ljubavne romane od svojih muških kolega. Kod povijesnih romana, ipak, studenti imaju niži srednji rang ($M = 35,30$) od studentica ($M = 47,32$), što pokazuje tendenciju studenata da učestalo čitaju povijesne romane, i to češće nego studentice. Nadalje, pri analizi rezultata za *thriller*, možemo također uočiti kako studenti imaju nešto niži srednji rang ($M = 39,85$) od studentica ($M = 46,76$), uz pomoć čega možemo doznati da studenti čitaju *thrillere* češće nego studentice. Kod *non-fiction* literature, rezultati Mann-Whitney U testa pokazali su da studentice imaju značajno viši Mean Rank ($M = 48,64$) u odnosu na studente ($M = 24,65$) u učestalosti čitanja, što znači da studenti u prosijeku čitaju više *non-fiction* literature od studentica. Analizirajući ove rezultate, možemo zaključiti da je hipoteza “H3: Studenice i studenti se razlikuju glede vrste literature koju preferiraju, bilo da pretražuju na internetu ili čitaju u fizičkom obliku” potvrđena, *kao i da se može pretpostaviti* kako se studenti i studentice uistinu razlikuju glede čitalačkih preferencija.

H4: Studenti i studentice najviše koriste knjižnicu kao oblik nabave knjiga

Tablica 32. Nabava materijala za čitanje

<i>Nabava materijala za čitanje</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Iz knjižnice</i>	30	33
<i>Osobna kupovina</i>	40	44
<i>Dobivanje na dar</i>	1	1,1
<i>Razmjena</i>	3	3,3
<i>Online</i>	17	18,7
<i>Ukupno</i>	91	100

Pregledom *tablice 32. Nabava materijala za čitanje*, možemo uočiti preferencije studenata i studentica što se tiče načina nabave čitalačkog materijala i knjiga. Najčešće izražena prisutna praksa jest osobna kupnja, koju koristi čak 44% studenata. Posudba knjiga iz knjižnice je druga najčešća metoda - koristi je jedna trećina (33%) studenata. 18,7% studenata koristi internetske izvore, što je manje popularno od osobne kupnje ili posudbe u knjižnici, ali je još uvijek vrlo prisutna praksa, dok su razmjena (3,3%) i darovanje (1,1%) najmanje učestale. Na temelju dobivenih podataka u našem

istraživanju, hipoteza da studenti prvenstveno koriste knjižnicu nije potvrđena je pokazuje se kako je posudba u knjižnici značajan način nabave štiva, ali ne i najkorišteniji, dok su osobne kupnje češće, a značajno su prisutni i *online* izvori.

H5: Studenti i studentice više čitaju online izdanja i članke

Tablica 34. Fizički i online tekstovi

Najčešće čitate:	<i>f</i>	%
<i>Fizičke tekstove</i>	44	48,4
<i>Online tekstove</i>	17	18,7
<i>Oboje u istoj mjeri</i>	30	33
<i>Ukupno</i>	91	100

Uvidom u tablicu 34. *Fizički i online tekstovi*, može se primjetiti da su fizički tekstovi najzastupljeniji kao izvor za čitanje tekstova, s čak 48,4% studenata koji preferiraju fizičke tekstove naspram online tekstovima. Ipak, 33% studenata izrazilo je kako podjednako čita i fizičke i *online* tekstove, dok tek 18,7% studenata najčešće čita online tekstove. Stoga Hipoteza H5 nije potvrđena: studenti ne čitaju *online* izdanja i članke češće nego fizičke tekstove, a umjesto toga fizičke tekstove najčešće čita veći postotak studenata. Znatian dio studenata podjednako čita obje vrste tekstova, no online tekstovi se rjeđe čitaju od fizičkih tekstova. Rezultati sugeriraju da dok su online tekstovi dio navika čitanja, fizički tekstovi i dalje prevladavaju među njihovim preferiranim formatima čitanja.

H6: Učestalost u čitanju među studentima i studenticama razlikuje se s obzirom na srednju školu koju su završili.

Koliko često čitate u slobodno vrijeme?							
Srednja škola	srednji rang	suma rangova	U	z	p vrijednost	r	broj sudionika
Gimnazija	45,91	2295,50	1020,5	-0.037	0,970	-0,0039	50
Strukovna	46,11	1890,50					41

Uvidom u Mann-Whitney test možemo vidjeti da ne postoji statistički značajna razlika u učestalosti čitanja ovisno o tome jesu li studenti završili gimnaziju ili strukovnu srednju školu,

što znači da obje grupe čitaju u istom omjeru. Time se odbacuje hipoteza H6: Učestalost u čitanju među studentima i studenticama razlikuje se s obzirom na srednju školu koju su završili.

H7: Učestalost u čitanju među studentima i studenticama razlikuje se s obzirom na to pohađaju li trenutno preddiplomski ili diplomski studij.

Koliko često čitate u slobodno vrijeme?							
Razina	srednji rang	suma rangova	U	z	p vrijednost	r	broj sudionika
Preddiplomski	45,12	2797,50	844,5	-0.479	0,632	-0,0502	62
Diplomski	47,88	1388,50					29

Uvidom u proveden Mann-Whitney test prikazuje se p vrijednost manja od 0,05, što znači da ne postoji značajna razlika kod učestalosti u čitanju u odnosu na stupanj studija kojeg studenti pohađaju (preddiplomski nasuprot diplomskog). Time se odbacuje hipoteza H7: Učestalost u čitanju među studentima i studenticama razlikuje se s obzirom na to pohađaju li trenutno preddiplomski ili diplomski studij.

ZAKLJUČAK

Čitanje kao takvo iznimno je važno za razvoj emocionalnih, kognitivnih, kao i društvenih vrlina, što čini poticanje njihovog razvijanja vrlo bitnom komponentom u razvoju individualca, kao i društva. U kolovozu 2024., upravo za vrijeme provođenja istraživanja vezanog uz ovaj rad, Eurostat (Statistički ured Europskih zajednica) iznosi nove podatke o navikama u čitanju na razini Europske Unije. U spomenutim podacima, Hrvatska se nalazi ispod prosjeka EU – i to među posljednjih pet, gdje je na petom mjestu izjednačena s Portugalom, sa tek 42%, dok je prosjek 53% - u postotku knjiga pročitanih u posljednjih 12 mjeseci za EU. Eurostat, također, iznosi podatke prema kojima žene EU-a u prosijeku pročitaju više knjiga (60.5%) nego muškarci (44.5%) (Eurostat, 2024).

Ovakav trend uobičajan je i za Hrvatsku: iako Hrvatska u PISA istraživanjima iznosi povoljnije rezultate kada je u pitanju čitalačka pismenost u odnosu na matematičku i prirodoslovnu, na globalnoj razini još uvijek je ispod prosjeka. Također, pri pitanju o razlikama u čitalačkim navikama među spolovima, podatci istraživanja provedenih u Hrvatskoj ne razlikuju se znatno od rezultata Eurostata; djevojčice nadmašuju dječake u svakoj zemlji OECD-a, dok zemlje članice PISA istraživanja također prikazuju rodni jaz koji se povećava sa svakim novim ciklusom.

Imajući ove rezultate u vidu zanimljivo je promotriti rezultate istraživanja; iako uzorak nije bio dostatan zbog nedovoljnog odaziva muških studenata, studenti koji jesu odgovorili zapravo ne prikazuju lošije navike u čitanju nego studentice. Kao što je uočeno i u istraživanju Buzov i Mandarić Vukušić (2020.), možemo otkriti da studenti zapravo i nisu nezainteresirani za čitanje, već su specifični po pitanju sadržaja koji ih zanimaju; značajna razlika u učestalosti čitanja izražena je kod povijesnih romana, *thrillera* i *non-fiction* sadržaja – sve ovo su kategorije u kojima su studenti izrazili veću zainteresiranost od studentica. Svi ostali žanrovi čitaju se prilično jednako, dok studentice predvode samo kod ljubavnih romana. Također, pri usporedbi čitanosti knjiga izvan obaveznog čitanja vezano za studij koji pohađaju i u odnosu na stručne radove vezano za područje njihovog studiranja, pokazalo se da studenti i studentice nemaju preferencu. Ipak, pri usporedbi srednjih rangova, može se uočiti da studenti imaju veću naklonost prema stručnim radovima nego studentice, što ponovno podržava tezu da muškarci preferiraju povijesne i non-fiction tematike, kako je u istraživanju izdvojila i autorica Kusby (2016.)

Nadalje, našim istraživanjem ispitivali smo i preferiraju li studenti knjižnicu kao mjesto za nabavu materijala za čitanje. Zanimljivo je da je glavni način nabave ipak osobna kupnja, a knjižnica zauzima drugo mjesto. Ovi rezultati nisu, na primjer, bliski rezultatima istraživanja Stanić i Jelača (2017). gdje se nabava iz knjižnice izražava kao preferirana metoda, no treba se uzeti u obzir da su ispitanici njihovog istraživanja bili učenici osnovne i srednje škole. Prestanak oslonca na knjižnice vjerojatno dolazi s godinama, i s dodatkom osobnih primanja. Ipak, bilo bi korisno detaljnije istražiti što stoji iza ovakvih rezultata, odnosno jesu li prouzrokovani nedostupnošću knjižnica, ili jednostavno nemogućnošću pronalaska materijala kojemu studentima zanimljivi za čitanje.

Usprkos rastu digitalnog doba te jednostavnosti i dostupnosti digitalnih tekstova, prema našem istraživanju studenti još uvijek preferiraju fizičke tekstove za čitanje. Ovi rezultati su u skladu s već provedenim ranije prikazanim istraživanjima autora Kuić (2020) i Jurić i Dimzov (2020). Također, čitalačke navike ne razlikuju se među studentima s obzirom na njihovu završenu srednju školu (gimnazija ili strukovna srednja škola), te s obzirom na stupanj studija na kojem studiraju (preddiplomski ili diplomski).

Tema čitalačkih navika kompleksna je i vrijedna daljnjeg i opširnijeg istraživanja, osobito po pitanju opadanja čitalačkih navika u Hrvatskoj, te rasta rodnog jaza kod mlađih generacija, glede toga. Važno je nastaviti pratiti situaciju kako bi uz pomoć što aktualnijih podataka mogli raditi na poticanju čitanja i razvijanja navika za čitanje u slobodno vrijeme u ranoj životnoj dobi.

SAŽETAK

Zbog trenutnog trenda opadanja navike čitanja, vrlo je važno fokusirati se na dodatna istraživanja i načine promicanja dobrih čitalačkih navika. Cilj ovog rada bio je prikazati literaturu vezanu za čitalačke navike, te ispitati kako ovaj trend utječe na studente; koliko čitaju, što čitaju, čitaju li više studentice od studenata, te preferiraju li knjižnicu, ili pak digitalne oblike materijala. Uzorak istraživanja bili su studenti i studentice Filozofskog fakulteta u Splitu, dok je način prikupa podataka bila anketa provedena u periodu kolovoz/rujan 2024. Rezultati su pokazali da muški studenti ne čitaju nužno više nego studentice, te da preferiraju povijesne romane, thrillere i non-fiction literaturu. Nadalje, studenti i studentice ne izražavaju veću naklonost prema materijalima nevezanih za nastavu i stručnih radova vezanih za njihov studij – čitaju ih u istoj mjeri, dok studenti zapravo čitaju stručne materijale češće nego studentice. Kada je u pitanju nabava materijala, odbacuje se hipoteza da studenti preferiraju knjižnicu, koja u rezultatima zauzima drugo mjesto, tek ispod osobne kupnje, koja je najviše odabrana metoda. Usprkos COVID pandemiji zbog koje je digitalno čitanje podosta poraslo, ovo istraživanje utvrđuje kako studenti i studentice još uvijek preferiraju fizičke materijale za čitanje.

SUMMARY

Due to the current trend of declining reading habits, it is very important to focus on additional research and ways to promote good reading habits. The aim of this paper was to present literature related to reading habits, and to examine how this trend affects students; how much they read, what they read, whether female students read more than male students, and whether they prefer the library or digital forms of material. The research sample was male and female students of the Faculty of Philosophy in Split, while the method of data collection was a survey conducted in the period August/September 2024. The results showed that male students do not necessarily read more than female students, and that they prefer historical novels, thrillers and non-fiction literature. Furthermore, male and female students do not express a greater preference for materials not related to classes and professional papers related to their studies - they read them to the same extent, while male students actually read professional materials more often than female students. When it comes to purchasing materials, the hypothesis that students prefer the library is rejected, which ranks second in the results, just

below personal purchase, which is the most chosen method. Despite the COVID pandemic, which has caused digital reading to increase significantly, this research finds that male and female students still prefer physical reading materials.

LITERATURA

1. Alinčić, D. (2016). Stavovi o lektiri i čitalačke navike srednjoškolaca. Diplomski rad. Filozofski fakultet u Zagrebu: Zagreb.
2. Bubić, A., Jukić, T. (2020). Igre gladi ili Judita: Navike čitanja kod hrvatskih adolescenata. U Batarelo Kokić, I., Bubić, A., Kokić, T., Mandarić Vukušić, A. (ur.) *Čitanje u ranoj adolescenciji* (29-51). Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu; Split.
3. Bučević-Sanvincenti, L. (2006). Čitanje kao ključni čimbenik razvoja hrvatskog društva. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 49(2), 62-69.
4. Buzov, I., Mandarić Vukušić, A. (2020) Enriching reading experiences for boys in early adolescence: Findings of the focus group discussions. U Gómez Chova, L., López Martínez, A., Candel Torres, I. (ur.) *14th International Technology, Education and Development Conference (INTED2020 Proceedings)*. DOI:10.21125/inted.2020.1590.
5. Creswell, J. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall. 7.
6. Creswell, J. W. (1994). *Research design: Qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
7. Eurostat (2024). <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240809-2>
8. Gallik, J. D. (1999). Do They Read for Pleasure? Recreational Reading Habits of College Students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 42(6), 480–488.
9. Greaney, V. (1980). Factors Related to Amount and Type of Leisure Time Reading. *Reading Research Quarterly*, 15(3), 337–357. DOI: <https://doi.org/10.2307/747419>
10. Jarić Dauenhauer, N. (2024). Pogledajte koliko Hrvati čitaju u odnosu na druge u Europi. *Index.hr*. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/pogledajte-koliko-hrvati-citaju-u-odnosu-na-druge-u-europi/2592857.aspx> (pristupljeno 01.09.2024.)
11. Jeans, H. (2019). *Women's Reading Habits and Gendered Genres, c.1600 - 1700*. PhD thesis, University of York.
12. Jukić, T., Nemeth-Jajić, J. (2020). Motiviranje adolescenata za čitanje: primjeri dobre prakse. U Batarelo Kokić, I., Bubić, A., Kokić, T., Mandarić Vukušić, A. (ur.) *Čitanje u ranoj adolescenciji* (97-123). Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu; Split.

13. Jurić, M., Dimzov, S. (2020). Čitanje i učenje u digitalnom okruženju - usporedba studenata društvenih i humanističkih studija. U Batarelo Kokić, I., Bubić, A., Kokić, T., Mandarić Vukušić, A. (ur.) *Čitanje u ranoj adolescenciji* (97-123). Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu; Split.
14. Kocbek, L. (2022). ČITAJU LI JOŠ UOPĆE UČENICI U OSNOVNIM ŠKOLAMA?. *Varaždinski učitelj*, 5 (8), 120-125.
15. Kovačić, A. (2023). *Čitateljske navike i interesi učenika 3. i 4. razreda osnovne škole* (Diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet.
16. Kuić, I. (2020). Digitalno čitanje - kako čitaju studenti Sveučilišta u Splitu. U Batarelo Kokić, I., Bubić, A., Kokić, T., Mandarić Vukušić, A. (ur.) *Čitanje u ranoj adolescenciji* (145-163). Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu; Split.
17. Kusby, A. (2016). The Difference Between What Women and Men Read. URL: <https://ryanlanz.com/2016/08/27/the-difference-between-what-women-and-men-read/> (Pristupljeno: 16.01.2024.)
18. Logan, S., Johnston, R. (2009), "Gender differences in reading ability and attitudes: examining where these differences lie". *Journal of Research in Reading*, 32(2), 199-214.
19. Millard, E. (1997). Differently Literate: Gender identity and the construction of the developing reader. *Gender and Education*, 9(1), 31-48.
20. Markočić Dekanić, A., Gregurović, M., Batur, M., Fulgosi, S. (2018). PISA 2018: REZULTATI, ODREDNICE I IMPLIKACIJE. Međunarodno istraživanje znanja i vještina učenika.
21. Milošič, D. (2021). Podizanje čitalačke pismenosti i motivacija za čitanje kod učenika. *Varaždinski učitelj*, 4 (7), 643-648.
22. Pavin Banović, A., Banek Zorica, M. i Mesić, H. (2022). Korištenje portala e-lektire među mladima srednjoškolske dobi. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 65 (3), 101-128.
23. Stanić, S. i Jelača, L. (2017). Društveni kontekst čitanja i knjige: mišljenja i stavovi učenika. *Školski vjesnik*, 66 (2), 180-198.
24. <https://www.npr.org/2010/10/20/130699176/famed-author-alice-walker-pens-poems-for-hard-times> (Pristupljeno: 16.01.2024.)

BILJEŠKA O AUTORICI

MARTINA BANIC rođena je u Splitu 29. rujna 2002. godine. Završila je Osnovnu školu “Kralj Zvonimir” u Segetu Donjem i Srednju školu “Braća Radić” u Kaštel Novom, smjer jezična gimnazija. Godine 2021. upisala je prijediplomski studij sociologije na Filozofskom fakultetu u Splitu.

mail: mbanic@ffst.hr

PRILOZI

METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA

Anketni upitnik

ČITALAČKE NAVIKE STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA U
SPLITU

Poštovani/e,

Molimo Vas za sudjelovanje u istraživanju koje se provodi u svrhu završnog rada Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Splitu. Cilj ovog istraživanja je utvrditi navike čitanja među studentima, ipsisitujući čimbenike koji utječu na njihove prakse čitanja te čitaju li više *online* ili fizička izdanja.. Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno i anonimno. Podaci dobiveni ovim istraživanjem biti će korišteni u istraživačke i znanstvene svrhe. Slobodni ste odustati od istraživanja u bilo kojem trenutku.

Hvala na sudjelovanju!

1. Spol:

1. Ženski
2. Muški
3. Ne želim se izjasniti

2. Koliko imate godina?

1. 18-21
2. 22-25
3. Više od 25

3. Studij koji pohađate: _____

4. Godina studija:

1. Prva
2. Druga
3. Treća
4. Četvrta
5. Peta

5. Koju ste srednju školu završili?

1. Gimnaziju, javnu
2. Gimnaziju, privatnu
3. Strukovnu školu, javnu
4. Strukovnu školu, privatnu

6. Koji je vaš opći uspjeh na studiju?

1. 4.0-5.0
2. 3.0-3.9
3. 2.0-2.9

7. Jeste li zaposleni?

1. Da, stalno
2. Da, sezonski
3. Ne

8. Stanujete li u gradu Splitu?

1. Da
2. Privremeno stanujem u Splitu
3. Ne, putujem do fakulteta

9. Jeste li član knjižnice?

1. Gradske
2. Sveučilišne
3. Fakultetske
4. Nisam član

10. Čitate li u slobodno vrijeme?

1. Da
2. Ne

11. Je li čitanje dio Vaših hobby-ja?

1. Da
2. Ne
3. Ovisi o tematici

12. Ako je čitanje dio Vaših hobby-ja, nabrojite još barem jedan od Vaših hobby-ja?

.....

13. Koliko često čitate u slobodnom vremenu?

1. Svaki dan
2. Nekoliko puta tjedno
3. Jednom tjedno
4. Nekoliko puta mjesečno
5. Rijetko
6. Gotovo nikada

14. Smatrate li da ste ranije u životu više čitali?

1. Da, u osnovnoj školi
2. Da, u srednjoj školi

3. Ne, sada čitam najviše

15. Koje su vaše glavne motivacije za čitanje? (možete odabrati više odgovora)

1. Akademski ili profesionalni razvoj
2. Zabava i relaksacija
3. Usavršavanje jezičnih vještina
4. Učenje novih informacija
5. Nešto drugo

16. Koje čimbenike smatrate najvećim preprekama za čitanje?

1. Nedostatak vremena
2. Nedostatak interesa za čitanje
3. Nedostatak pristupačnih knjiga
4. Ne interesira me čitanje

17. Smatrate li da bi se vaše čitalačke navike mogle poboljšati? Ako da, kako?

1. Da, redovnijim čitanjem
2. Da, istraživanjem novih autora i žanrova
3. Da, kada bi imala/imao više slobodnog vremena za čitanje
4. Ne, smatram da su moje čitalačke navike zadovoljavajuće

18. Jeste li bili redoviti u čitanju obveznih lektirnih naslova u prijašnjem obrazovanju?

1. Da, kroz cijelo školovanje sam redovno čitao/čitala lektiru
2. Redovno sam čitao/čitala isključivo u osnovnoj školi
3. Redovno sam čitao/čitala isključivo u srednjoj školi
4. Nikad nisam redovno čitao/čitala lektiru

19. Postoji li knjižnica u vašem mjestu prebivališta?

1. Da
2. Ne

20. Jeste li u vašem ranijem školovanju imali priliku koristiti knjižnicu, osim školske?

1. Da
2. Ne

21. Postoji li u vašoj obitelji česta navika čitanja?

1. Da, svi članovi moje obitelji često čitaju
2. Da, moji roditelji često čitaju
3. Da, moja/e braća/sestre često čitaju
4. U mojoj obitelji ne postoji takva navika
5. Ne mogu procijeniti

22. Mislite li da je vaša okolina poticajna za čitanje?

1. Da
2. Ne
3. Ne mogu procijeniti

23. Imate li kućnu knjižnicu?

1. Da
2. Ne

24. Koje vrste materijala/literture najčešće čitate?

1. Knjige iz stručne literature
2. Knjige iz beletristike (romane, kratke priče)
3. Članke
4. Časopise
5. Novine
6. Ostalo

25. Koliko često čitate:	Često	Ponekad	Rijetko	Nikada
25.1. Ljubavne romane				
25.2. Povijesne romane				
25.3. Klasična književna djela (romane)				
25.4. Poeziju				
25.5. <i>Sci-fi</i>				
25.6. Fantastiku				
25.7. <i>Thriller</i>				
25.8. <i>Horror</i>				
25.9. Krimi				
25.10. <i>Non-fiction</i> literaturu (putpisi, biografije poznatih, dokumentaristiku..)				

26. Čitate li ilustrirane sadržaje (stripove, mange, manhwe...)

1. Da
2. Ne
3. Ponekad

27. Koliko često čitate knjige izvan obavezne literature za fakultet?

1. Često
2. Ponekad
3. Rijetko

4. Gotovo nikada

28. Koliko često čitate stručne radove vezano za područje studiranja?

1. Često
2. Ponekad
3. Rijetko
4. Nikada

29. Koliko često čitate stručne radove **izvan** područja studiranja?

1. Često
2. Ponekad
3. Rijetko
4. Nikada

30. Ako čitate stručne radove **izvan** područja studiranja, je li to vezano za Vaš hobby ili dodatno područje interesa?

1. Da
2. Ne

31. Čitate li tekstove napisane na jezicima osim hrvatskog?

1. Da, čitam tekstove na engleskom jeziku
2. Da, čitam tekstove na nekom drugom jeziku
3. Ne, isključivo čitam tekstove na hrvatskom

32. Najčešće nabavljate materijale za čitanje:

1. Iz knjižnice
2. Osobnom kupnjom
3. Knjige dobivam na dar
4. Razmjenom s drugim osobama
5. *Online*

33. Darujete li, ili razmijenjujete knjige?

1. Da, često
2. Da, ponekad
3. Vrlo rijetko
4. Ne, nikada

34. Najčešće čitate:

1. Fizičke tekstove
2. Online tekstove
3. Čitam oboje u istoj mjeri

35. Čitate li *online* portale?

1. Da, često

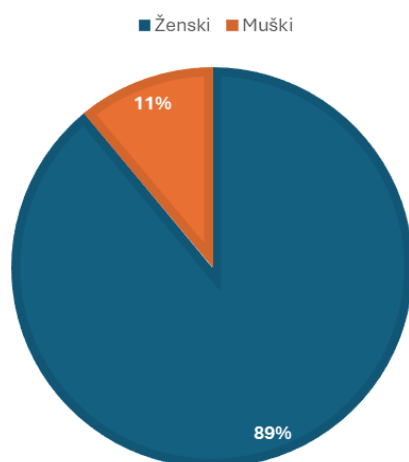
2. Da, ponekad
3. Vrlo rijetko
4. Ne, nikada

Tablični i grafički prikazi

Tablica 1. Spol sudionika

<i>Spol</i>	f	%
<i>Muški</i>	10	11
<i>Ženski</i>	81	89
<i>Ukupno</i>	91	100

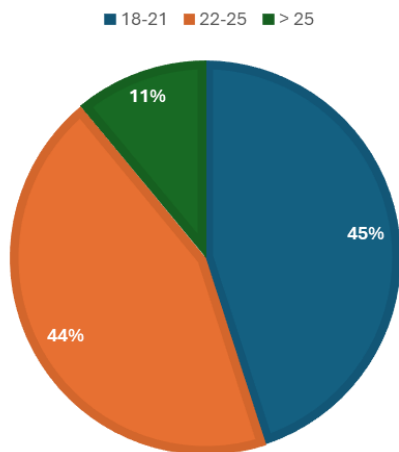
Grafički prikaz 1. Spol sudionika

Tablica 2. Godine sudionika

<i>Godine</i>	f	%
<i>18-21</i>	41	45
<i>22-25</i>	40	44
<i>> 25</i>	10	11
<i>Ukupno</i>	91	100

Grafički prikaz 2. Godine sudionika

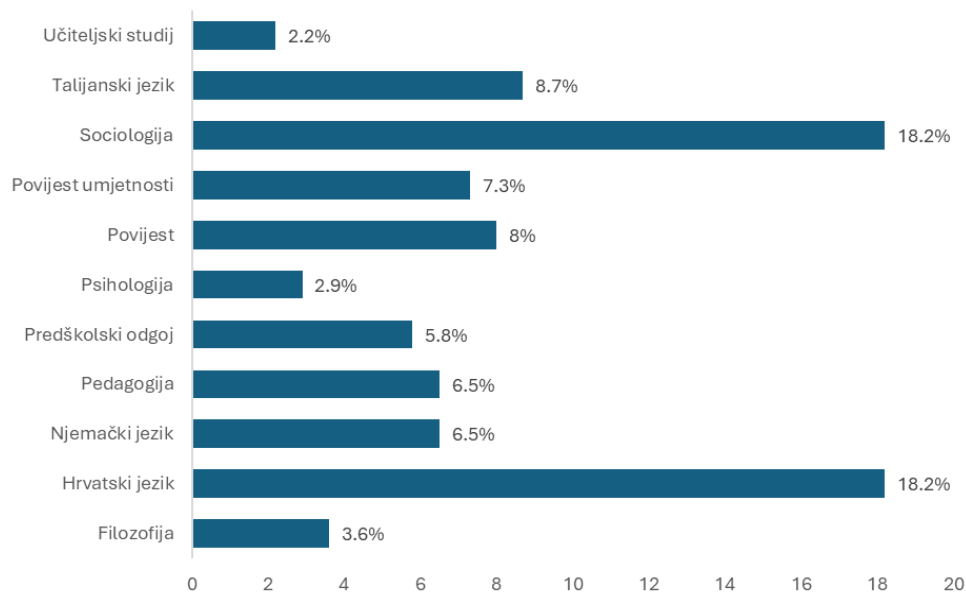

Tablica 3. Studij

			ukupno
<i>Engleski jezik</i>	f	17	91
	%	12,3	100
<i>Filozofija</i>	f	5	91
	%	3,6	100
<i>Hrvatski jezik</i>	f	25	91
	%	18,2	100
<i>Njemački jezik</i>	f	9	91
	%	6,5	100
<i>Pedagogija</i>	f	9	91
	%	6,5	100
<i>Predškolski odgoj</i>	f	8	91
	%	5,8	100
<i>Psihologija</i>	f	4	91
	%	2,9	100
<i>Povijest</i>	f	11	91
	%	8	100
<i>Povijest umjetnosti</i>	f	10	91
	%	7,3	100
<i>Sociologija</i>	f	25	91
	%	18,2	100
<i>Talijanski jezik</i>	f	12	91
	%	8,7	100

<i>Učiteljski studij</i>	f	3	91
	%	2,2	100

Grafički prikaz 3. Studij

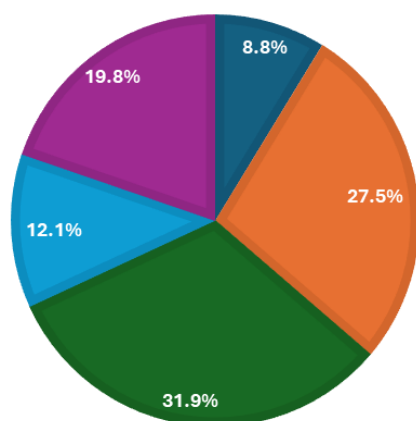

Tablica 4. Godina studija

<i>Godina studija</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Prva</i>	8	8,8
<i>Druga</i>	25	27,5
<i>Treća</i>	29	31,9
<i>Četvrta</i>	11	12,1
<i>Peta</i>	18	19,8
<i>Ukupno</i>	91	100

Grafički prikaz 4. Godina studija

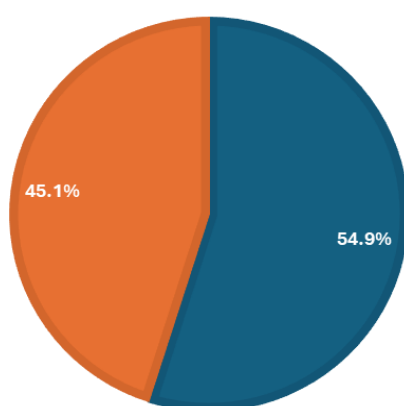
■ Prva ■ Druga ■ Treća ■ Četvrta ■ Peta

Tablica 5. Srednja škola

Srednja škola	<i>f</i>	%
Gimnazija, javna	50	54,9
Strukovna, javna	41	45,1
Ukupno	91	100

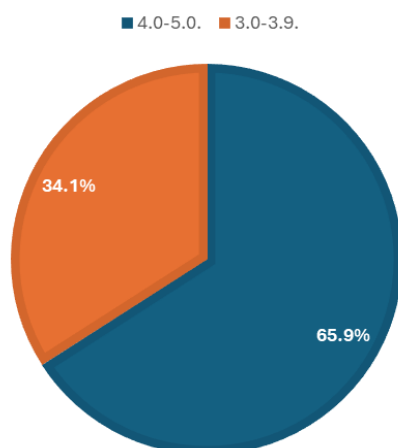
Grafički prikaz 5. Srednja škola

Tablica 6. Opći uspjeh na studiju

Opći uspjeh	<i>f</i>	%
4.0.-5.0.	60	65,9
3.0.-3.9.	31	34,1
Ukupno	91	100

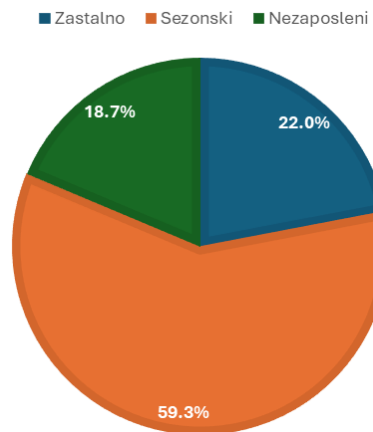
Grafički prikaz 6. Opći uspjeh na studiju

Tablica 7. Zaposlenost

Jeste li zaposleni?	<i>f</i>	%
Zastalno	20	22
Sezonski	54	59,3
Ne	17	18,7
Ukupno	91	100

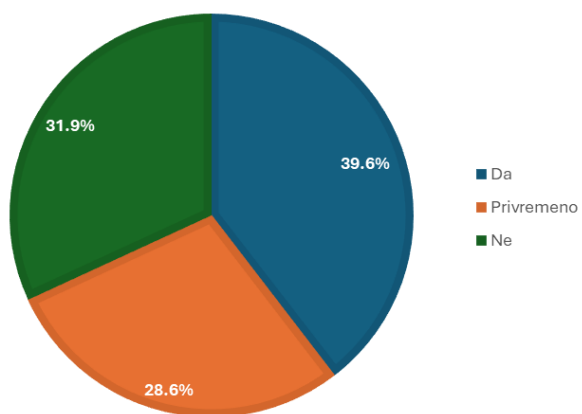
Grafički prikaz 7. Zaposlenost

Tablica 8. Mjesto stanovanja

Stanujete li u gradu Splitu?	<i>f</i>	%
Da	36	39,6
Privremeno	26	28,6
Ne	29	31,9
Ukupno	91	100

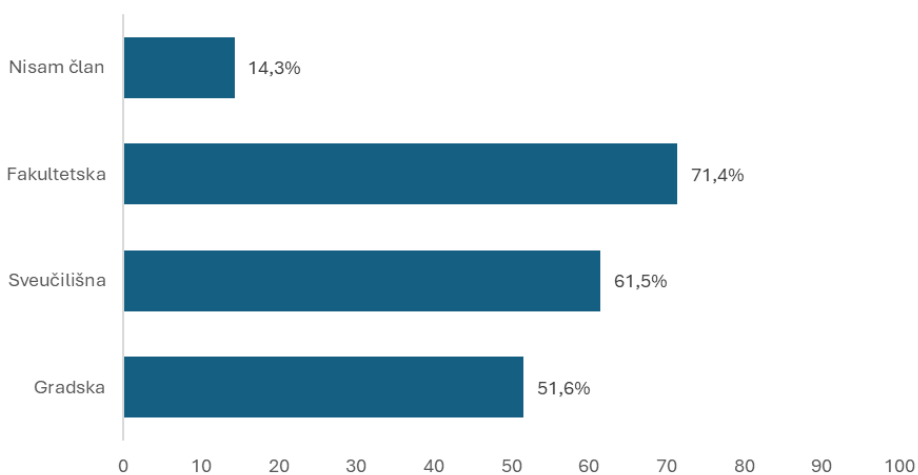
Grafički prikaz 8. Mjesto stanovanja

Tablica 9. Članstvo u knjižnici

			ukupno
Gradska	f	47	91
	%	51,6	100
Sveučilišna	f	56	91
	%	61,5	100
Fakultetska	f	65	91
	%	71,4	100
Nisam član	f	13	91
	%	14,3	100

Grafički prikaz 9. Članstvo u knjižnici

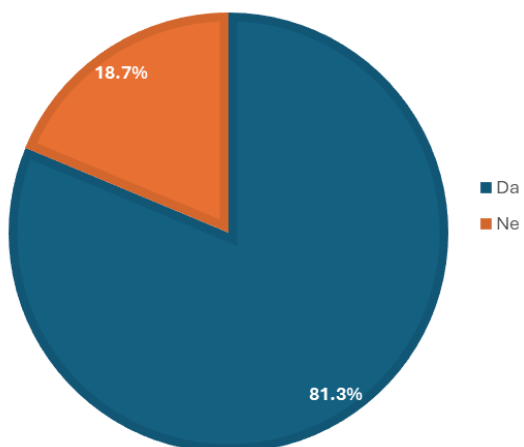

Tablica 10. Čitanje u slobodno vrijeme

Čitate li u slobodno vrijeme?	f	%
Da	74	81,3
Ne	17	18,7

<i>Ukupno</i>	91	100
---------------	----	-----

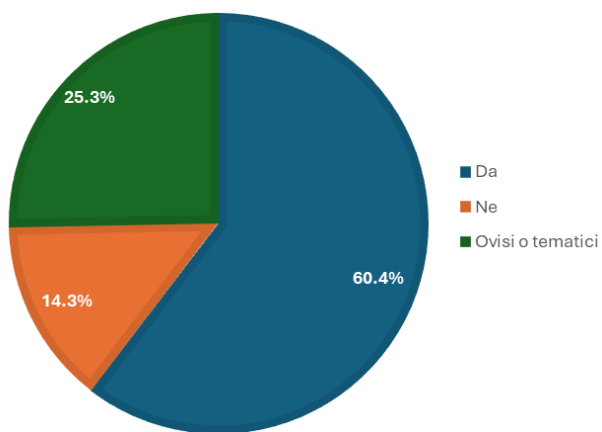
Grafički prikaz 10. Čitanje u slobodno vrijeme

Tablica 11. Čitanje kao hobby

<i>Je li čitanje dio Vaših hobby-ja?</i>	f	%
<i>Da</i>	55	60,4
<i>Ne</i>	13	14,3
<i>Ovisi o tematici</i>	23	25,3
<i>Ukupno</i>	91	100

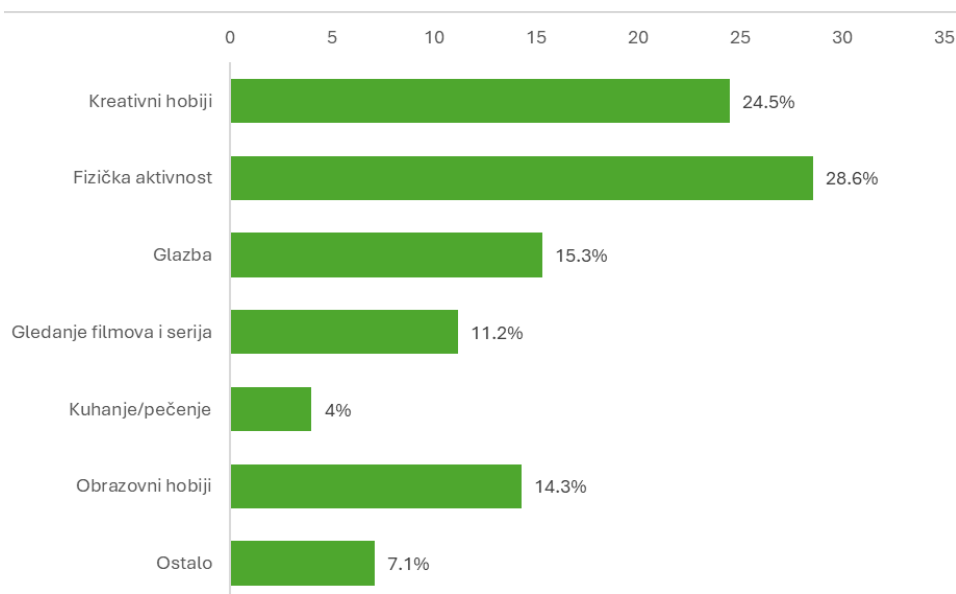
Grafički prikaz 11. Čitanje kao hobby

Tablica 12. Hobbiji

			ukupno
<i>Kreativni hobbiji (crtanje, kukičanje, fotografiranje, dizajn...)</i>	f	24	91
	%	24,5	100
<i>Fizička aktivnost (sportovi, treniranje, ples, šetnja)</i>	f	28	91
	%	28,6	100
<i>Glazba (slušanje glazbe, sviranje instrumenta)</i>	f	15	91
	%	15,3	100
<i>Gledanje filmova / serija i videoigre</i>	f	11	91
	%	11,2	100
<i>Kuhanje/pečenje</i>	f	4	91
	%	4,0	100
<i>Obrazovni hobbiji (kvizovi, strani jezici)</i>	f	14	91
	%	14,3	100
<i>Ostalo</i>	f	7	91
	%	7,1	100

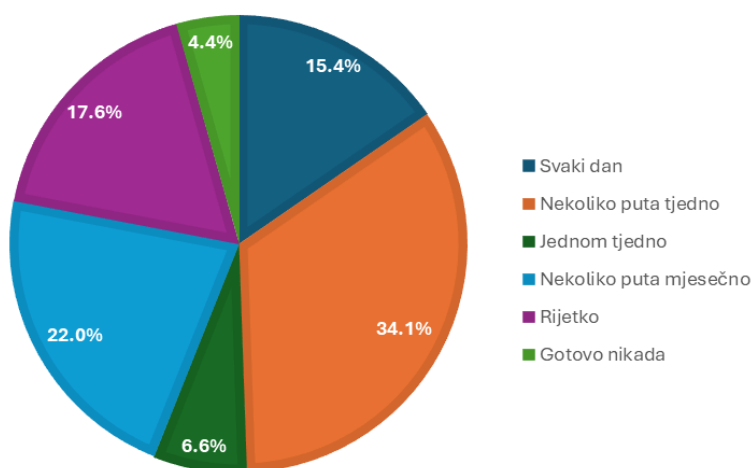
Grafički prikaz 12. Hobbiji

Tablica 13. Učestalost čitanja

Koliko često čitate?	f	%
Svaki dan	14	15,4
Nekoliko puta tjedno	31	34,1
Jednom tjedno	6	6,6
Nekoliko puta mjesečno	20	22
Rijetko	16	17,6
Gotovo nikada	4	4,4
Ukupno	91	100

Grafički prikaz 13. Učestalost čitanja

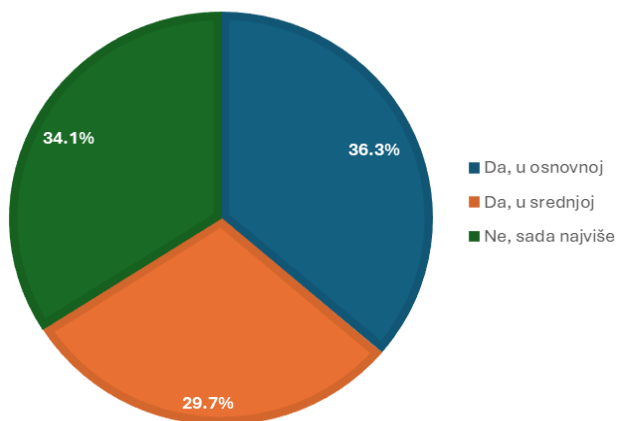

Tablica 14. Prijašnje čitalačke navike

Smatrate li da ste ranije u životu više čitali?	f	%
Da, u osnovnoj školi	33	36,3

<i>Da, u srednjoj školi</i>	27	29,7
<i>Ne, sada najviše čitam</i>	31	34,1
<i>Ukupno</i>	91	100

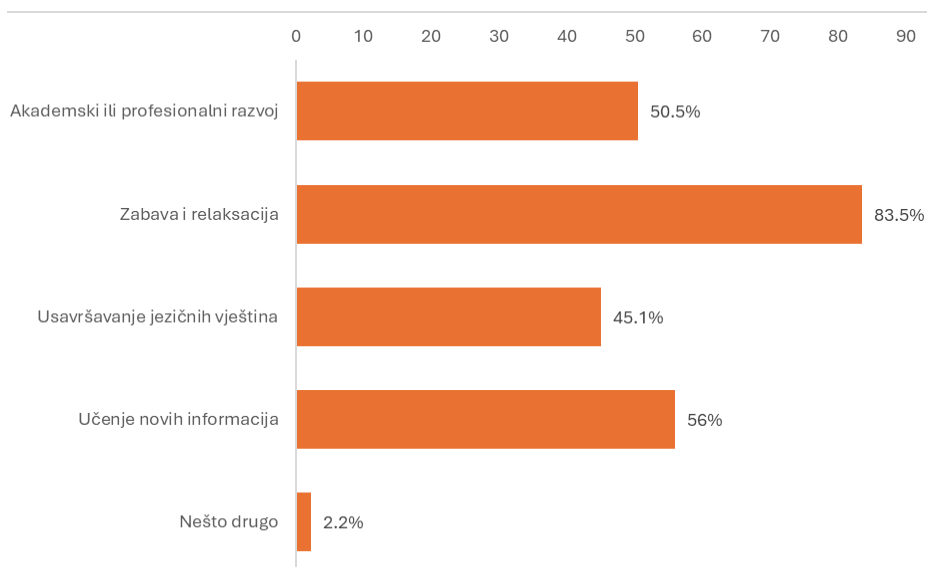
Grafički prikaz 14. *Prijašnje čitalačke navike*

Tablica 15. *Glavne motivacije za čitanje*

			ukupno
<i>Akademski ili profesionalni razvoj</i>	f	46	91
	%	50,5	100
<i>Zabava i relaksacija</i>	f	76	91
	%	83,5	100
<i>Usavršavanje jezičnih vještina</i>	f	41	91
	%	45,1	100
<i>Učenje novih informacija</i>	f	51	91
	%	56	100
<i>Nešto drugo</i>	f	2	91
	%	2,2	100

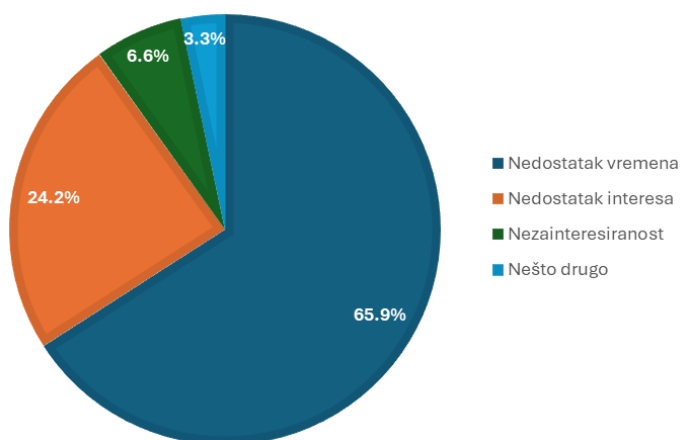
Grafički prikaz 15. *Glavne motivacije*

Tablica 16. Prepreke za čitanje

Prepreke	<i>f</i>	%
Nedostatak vremena	60	65,9
Nedostatak interesa	22	24,2
Nedostatak pristupačnih knjiga	6	6,6
Nešto drugo	3	3,3
<i>Ukupno</i>	<i>91</i>	<i>100</i>

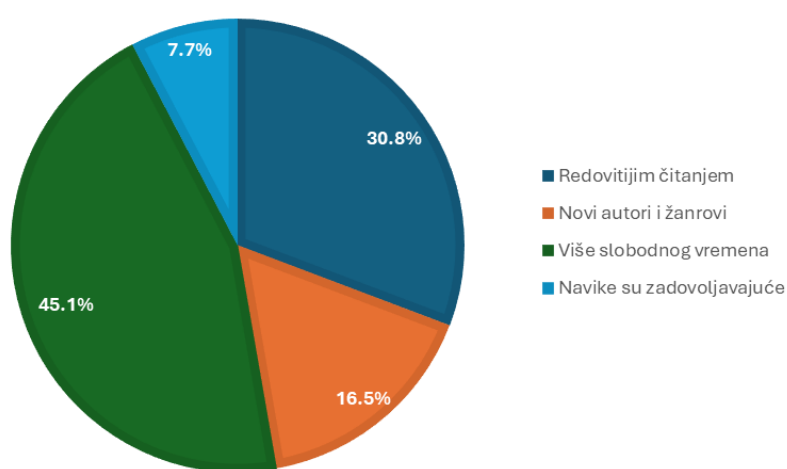
Grafički prikaz 16. Prepreke za čitanje

Tablica 17. Način poboljšanja

<i>Kako bi poboljšali svoje navike?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Redovitijim čitanjem</i>	28	30,8
<i>Novi autori i žanrovi</i>	15	16,5
<i>Više slobodnog vremena</i>	41	45,1
<i>Navike su mi zadovoljavajuće</i>	7	7,7
<i>Ukupno</i>	91	100

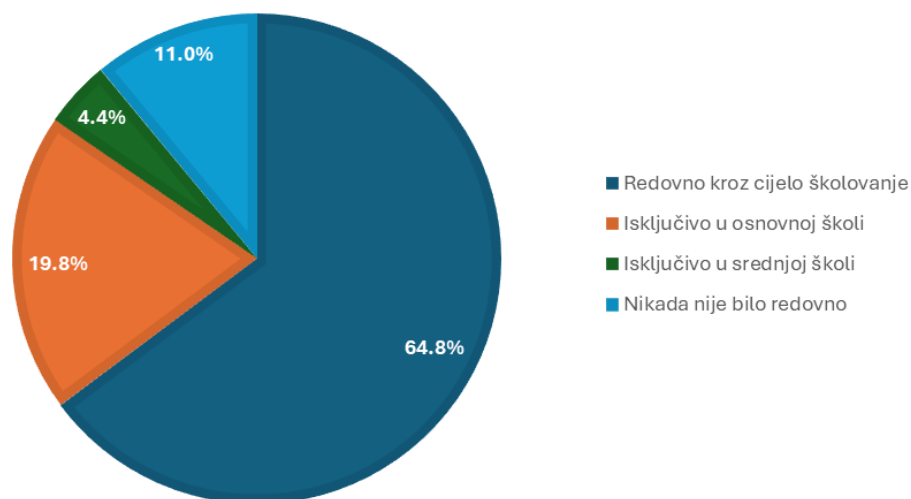
Grafički prikaz 17. Način poboljšanja

Tablica 18. Čitanje lektire

<i>Čitanje lektire</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Redovno kroz cijelo školovanje</i>	59	64,8
<i>Redovno isključivo u osnovnoj školi</i>	18	19,8
<i>Redovno isključivo u srednjoj školi</i>	4	4,4
<i>Nikada nije bilo redovno</i>	10	11
<i>Ukupno</i>	91	100

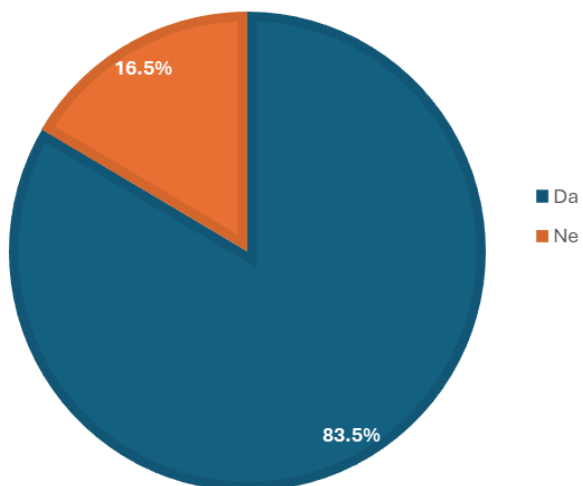
Grafički prikaz 18. Čitanje lektire

Tablica 19. Postojanje knjižnice u mjestu prebivališta

Knjižnica u mjestu prebivališta	f	%
Da	76	83,5
Ne	15	16,5
Ukupno	91	100

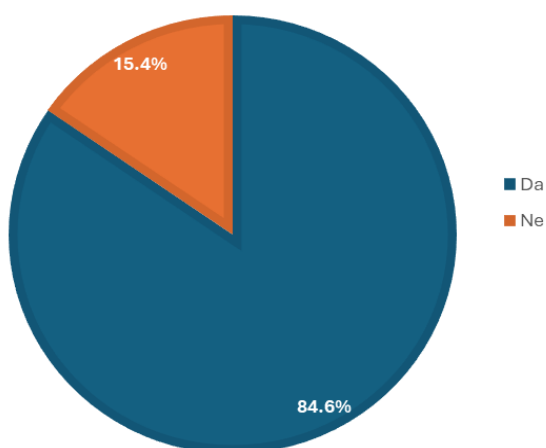
Grafički prikaz 19. Postojanje knjižnice u mjestu prebivališta

Tablica 20. Mogućnost korištenja knjižnice osim školske

<i>Jeste li u ranijem obrazovanju koristili knjižnicu, osim školske?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Da</i>	77	84,6
<i>Ne</i>	14	15,4
<i>Ukupno</i>	91	100

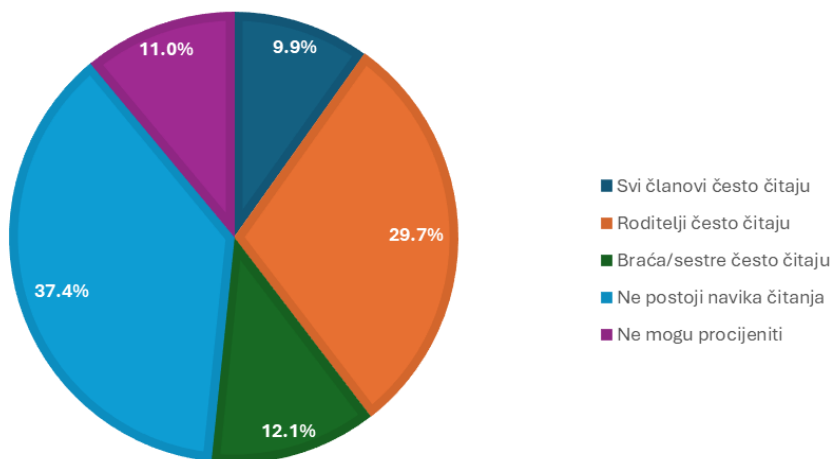
Grafički prikaz 20. Mogućnost korištenja knjižnice osim školske

Tablica 21. Navika čitanja u obitelji

<i>Čitanje lektire</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Svi članovi obitelji često čitaju</i>	9	9,9
<i>Roditelji često čitaju</i>	27	29,7
<i>Braća/sestre često čitaju</i>	11	12,1
<i>Ne postoji navika čitanja u obitelji</i>	34	37,4
<i>Ne mogu procijeniti</i>	10	11
<i>Ukupno</i>	91	100

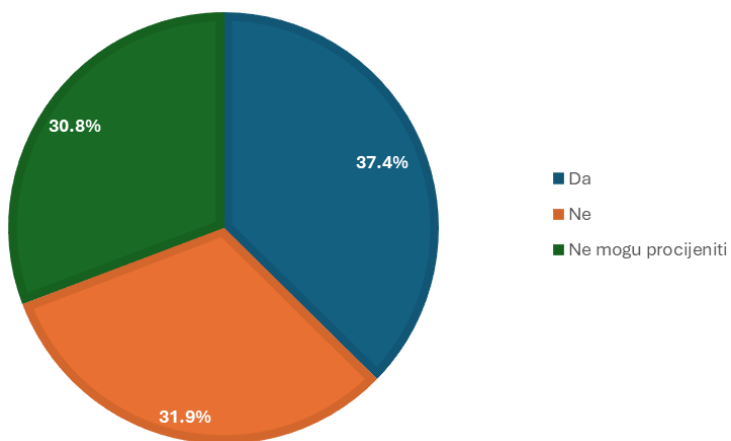
Grafički prikaz 21. Navike čitanja u obitelji

Tablica 22. Poticaj okoline na čitanje

Je li Vaša okolina poticajna za čitanje?	f	%
Da	34	37,4
Ne	29	31,9
Ne mogu procijeniti	28	30,8
Ukupno	91	100

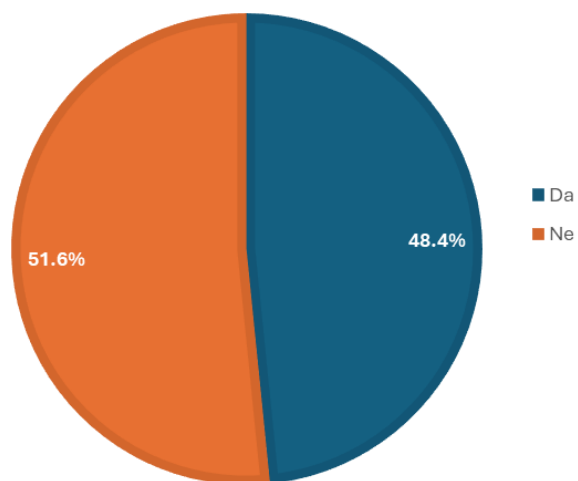
Grafički prikaz 22. Poticaj okoline

Tablica 23. Kućna knjižnica

Imate li kućnu knjižnicu?	f	%
Da	44	48,4
Ne	47	51,6
Ukupno	91	100

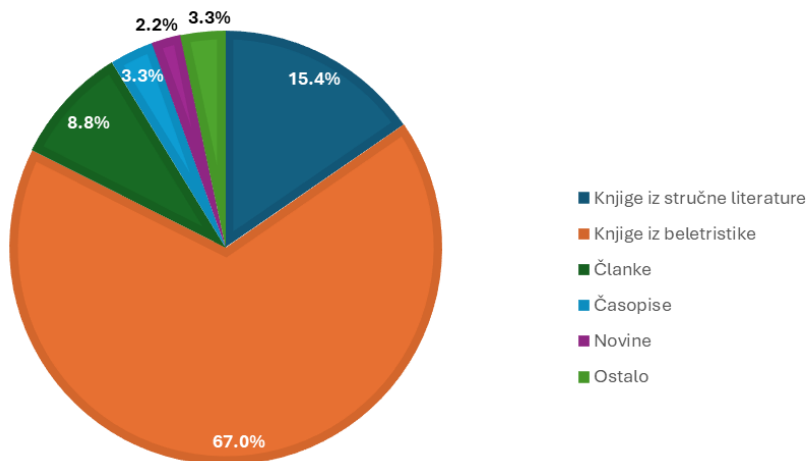
Grafički prikaz 23. Kućna knjižnica

Tablica 24. Najčešće čitan material

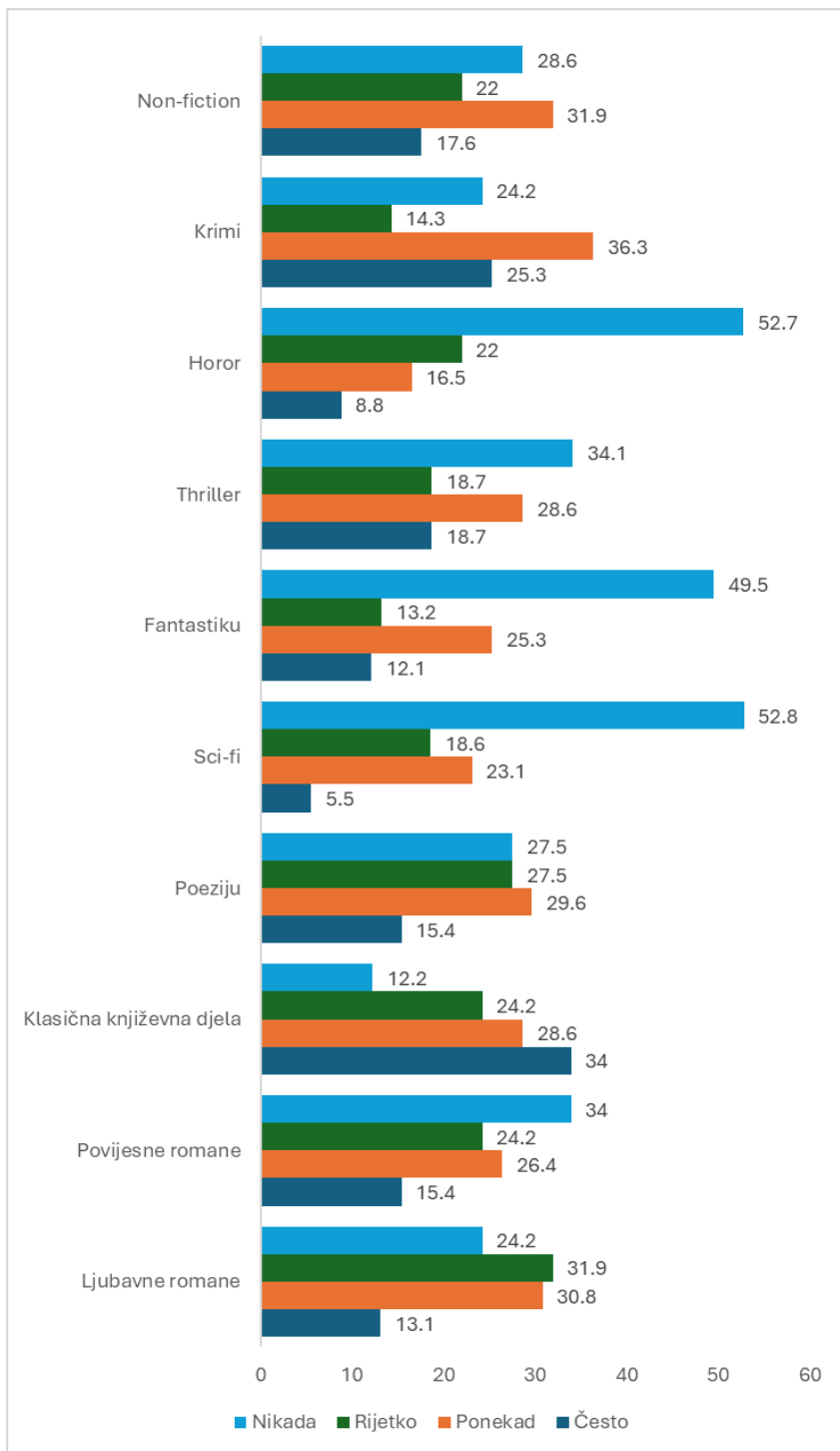
Koje vrste materijala najčešće čitate?	f	%
Knjige iz stručne literature	14	15,4
Knjige iz beletristike	61	67
Članke	8	8,8
Časopise	3	3,3
Novine	2	2,2
Ostalo	3	3,3
Ukupno	91	100

Grafički prikaz 25. Najčešće čitan materijal

Tablica 26. Koliko često čitate:

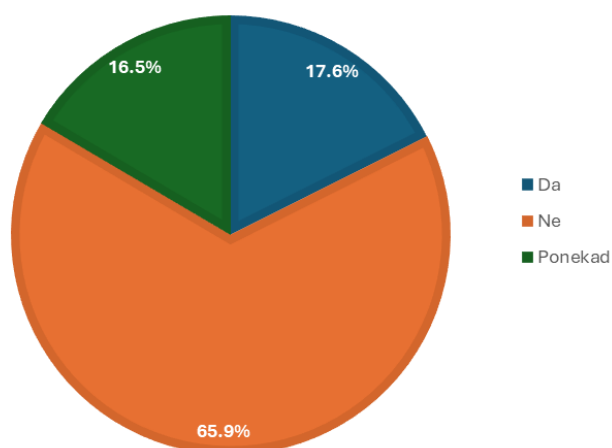
		Često	Ponekad	Rijetko	Nikada	ukupno
<i>Ljubavne romane</i>	f	12	28	29	22	91
	%	13,1	30,8	31,9	24,2	100
<i>Povijesne romane</i>	f	14	24	22	31	91
	%	15,4	26,4	24,2	34	100
<i>Klasična književna djela</i>	f	31	26	22	12	91
	%	34	28,6	24,2	12,2	100
<i>Poeziju</i>	f	14	27	25	25	91
	%	15,4	29,6	27,5	27,5	100
<i>Sci-fi</i>	f	5	21	17	48	91
	%	5,5	23,1	18,6	52,7	100
<i>Fantastiku</i>	f	11	23	12	45	91
	%	12,1	25,3	13,2	49,5	100
<i>Thriller</i>	f	17	26	17	31	91
	%	18,7	28,6	18,7	34,1	100
<i>Horor</i>	f	8	15	20	48	91
	%	8,8	16,5	22	52,7	100
<i>Krimi</i>	f	23	33	13	22	91
	%	25,3	36,3	14,3	24,2	100
<i>Non-fiction</i>	f	16	29	20	26	91
	%	17,6	31,9	22	28,6	100

Tablica 26. Čitanje ilustriranih sadržaja

Čitanje ilustriranih sadržaja	<i>f</i>	%
<i>Da</i>	16	17,6
<i>Ne</i>	60	65,9
<i>Ponekad</i>	15	16,5
<i>Ukupno</i>	91	100

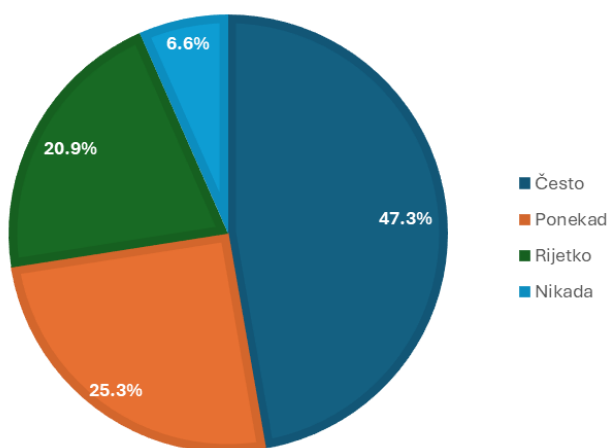
Grafički prikaz 26. Čitanje ilustriranih sadržaja

Tablica 27. Učestalost čitanja knjiga izvan obaveznog materijala za fakultet

Koliko često čitate knjige izvan obaveznog materijala za fakultet?	<i>f</i>	%
Često	43	47,3
Ponekad	23	25,3
Rijetko	19	20,9
Nikada	6	6,6
<i>Ukupno</i>	<i>91</i>	<i>100</i>

Grafički prikaz 27. Učestalost čitanja knjiga izvan obaveznog materijala za fakultet

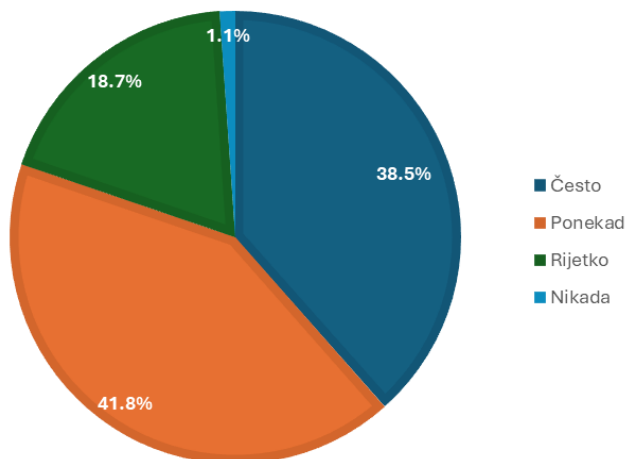

Tablica 28. Učestalost čitanja stručnih radova vezanih za područje studiranja

Koliko često čitate stručne radove vezane za područje studiranja?	<i>f</i>	%
Često	35	38,5

<i>Ponekad</i>	38	41,8
<i>Rijetko</i>	17	18,7
<i>Nikada</i>	1	1,1
<i>Ukupno</i>	91	100

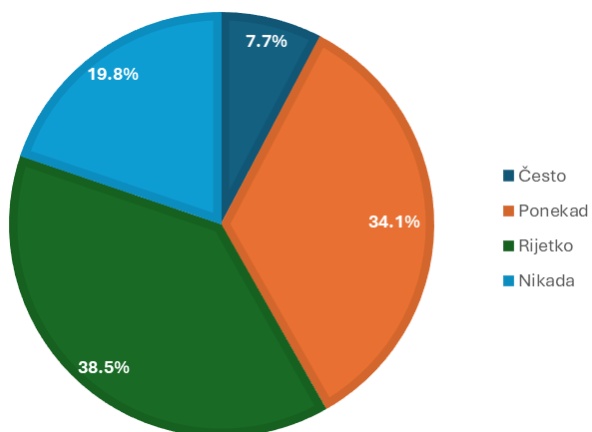
Grafički prikaz 28. Učestalost čitanja stručnih radova vezanih za područje studiranja

Tablica 29. Učestalost čitanja stručnih radova izvan područja studiranja

<i>Koliko često čitate stručne radove izvan područja studiranja?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Često</i>	7	7,7
<i>Ponekad</i>	31	34,1
<i>Rijetko</i>	35	38,5
<i>Nikada</i>	18	19,8
<i>Ukupno</i>	91	100

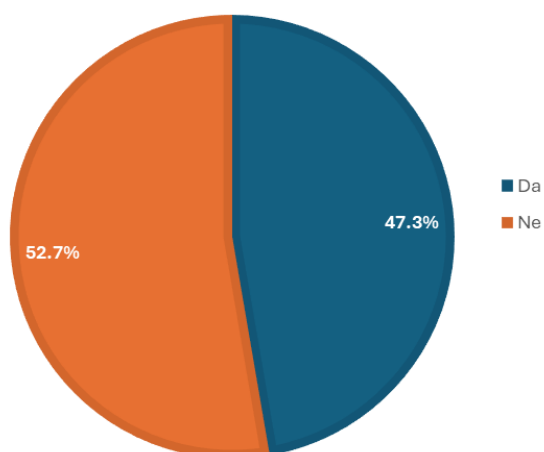
Grafički prikaz 29. Učestalost čitanja stručnih radova izvan područja studiranja

Tablica 30. Čitanje vezano za hobby

Ako čitate stručne radove <i>izvan</i> područja studiranja, je li to vezano za Vaš hobby ili dodatno područje interesa?	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Da</i>	43	47,3
<i>Ne</i>	48	52,7
<i>Ukupno</i>	91	100

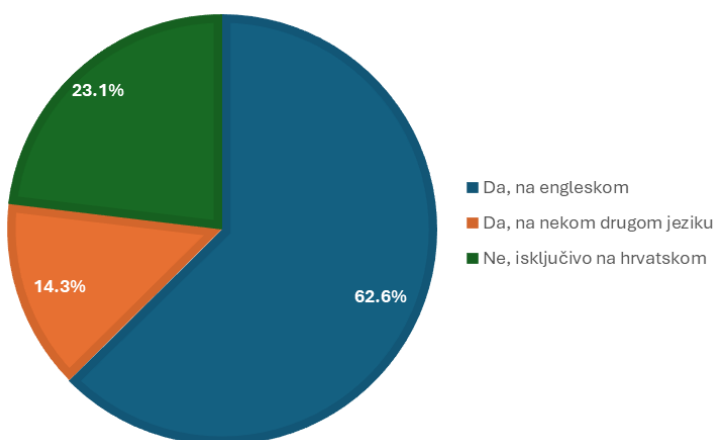
Grafički prikaz 30. Čitanje vezano za hobby

Tablica 31. Čitanje na ostalim jezicima

Čitate li tekste napisane na jezicima osim hrvatskog?	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Da, na engleskom</i>	57	62,6
<i>Da, na nekom drugom jeziku</i>	13	14,3
<i>Ne, samo na hrvatskom</i>	21	23,1
<i>Ukupno</i>	91	100

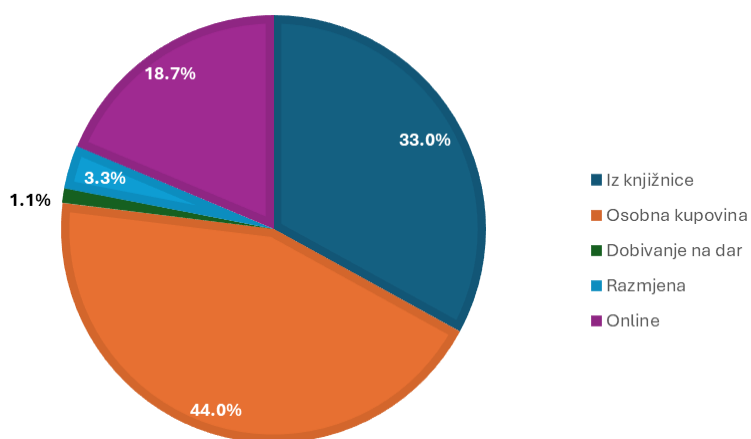
Grafički prikaz 31. Čitanje na ostalim jezicima

Tablica 32. Nabava materijala za čitanje

<i>Nabava materijala za čitanje</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Iz knjižnice</i>	30	33
<i>Osobna kupovina</i>	40	44
<i>Dobivanje na dar</i>	1	1,1
<i>Razmjena</i>	3	3,3
<i>Online</i>	17	18,7
<i>Ukupno</i>	91	100

Grafički prikaz 32. Nabava materijala za čitanje

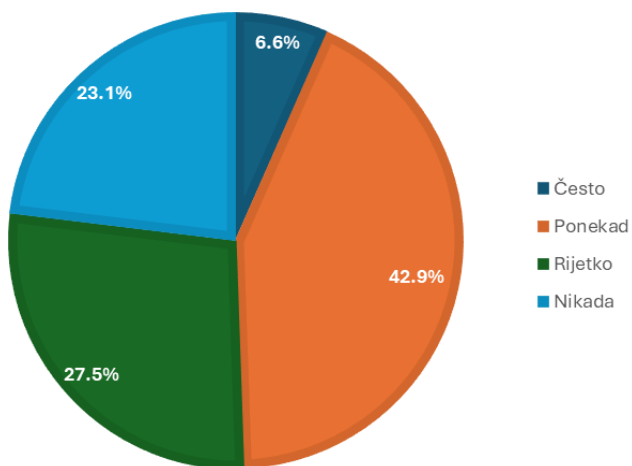

Tablica 33. Darivanje knjiga

žž

<i>Darujete li, ili razmijenjujete knjige?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Često</i>	6	6,6
<i>Ponekad</i>	39	42,9
<i>Rijetko</i>	25	27,5
<i>Nikada</i>	21	23,1
<i>Ukupno</i>	91	100

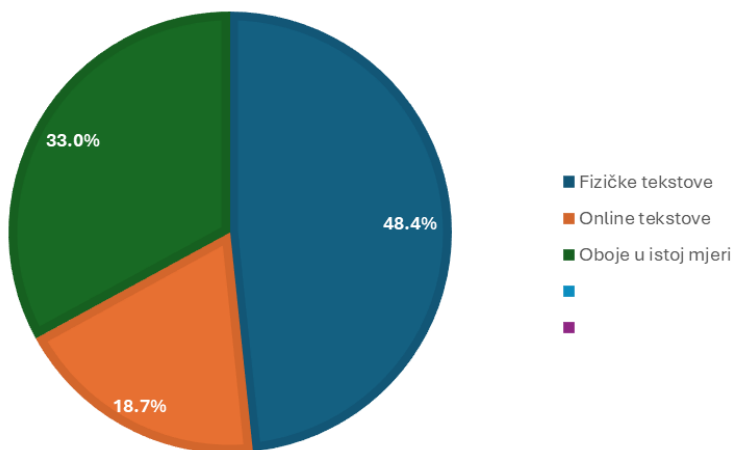
Grafički prikaz 33. Darivanje knjiga

Tablica 34. Fizički i online tekstovi

Najčešće čitate:	<i>f</i>	%
Fizičke tekstove	44	48,4
Online tekstove	17	18,7
Oboje u istoj mjeri	30	33
Ukupno	91	100

Grafički prikaz 34. Fizički i online tekstovi

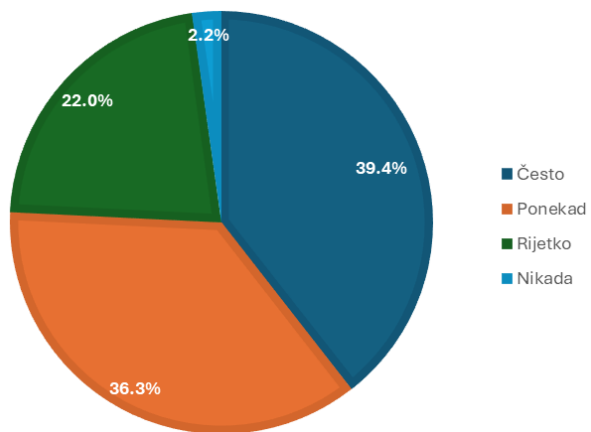

Tablica 35. Online portali

Čitate li online portale?	<i>f</i>	%
Često	36	39,6
Ponekad	33	36,3
Rijetko	20	22

<i>Nikada</i>	2	2,2
<i>Ukupno</i>	91	100

Grafički prikaz 35. Online portali

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Martina Banić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce sociologije, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 18.10.2024.

Potpis Banić

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Martina Banić

Naslov rada: Čitalačke navike studenata Filozofskog
fakulteta u Splitu

Znanstveno područje i polje: sociologija

Vrsta rada: završni rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
Ivanka Buzov, izv. prof. dr. sc.

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
X

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
Ivanka Buzov, izv. prof. dr. sc.
Gorana Bandalović, izv. prof. dr. sc.
Toni Popović, dr. sc.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uredenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 18.10.2024.

Potpis studenta/studentice: Banić

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.